Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьлу 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 11 февраль, 1975 шу. ● № 18 ([illegible]). ● Мах 2 кап.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

«1941 — 1945 шерашкарча Сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара хьалхе-хьарча» дешага хьежий КПСС ЦК. Цу дешах дийца тIайIцача сонам тIа белгалдоаккх, германски фашизмо Советски Союзах къоарчабь тIом дуней империализмо социализмана дуьхьалдьахчь герзашцарча къиех эгара чIоагIагIIбар, вай Даьхена хьалкагIа хIикхе а тIа ца кхачача тайпара хала токкам хиина хилар. Цу тIем тIа къасташ яр дуней тIа эгара хьалхарча социалистически пачхьалкхен кхел, дуней цивилизаце, прогресса, демократе кхоане.

Советски халкъо цун майрача Герзашцарча Нилашел паргхиг боаккхаш Iоха а яь манйар гитлеровски Германии цун сателлиташи, кIалхаръяьккхир социалистически Дуй-мехка парг1Iатон кортамукъален, йорт-тамукъале якккара сийлахь-боккха масси-чакхъьаьккхар, сийлена кхоачашаир ший интернациональни декхар. Дунена доал де отта гIийртача германски фашизмана цикъ бийнда керттера низ а хиина хIаэттер вай мохк, тIема керттера хало шийа кIан гIа лайра цо. Гитлеровски Германии цул тIехьаьIа милитаристски Японии йохаеча хоадийболлам цоIа дакъа а даьлар.

Фашизм эша а яь къакхача котавонах деррига дуней-исторически событи хилар, цо чIоагIа воздействи йир дуне дегIадара деррига долама. Цо хьахьекхар, социализми махкара, демократе, социальни прогресси гIулакхь эгара, тешамагIа йола чIоагIIале хилар.

Сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа Советски Союз котъадаро доr тешалеш хьахьекхар дуней тIа эгара хьалхара социалистически пачхьалкхе бахара низ болаша йохакхлургбоацаш хилар. Октябро хьахкелача цо хьахьекхар керда общественни пачхьалкхени строй, социалистически экономика, марксизма-ленинизма идеологи толар, советски общество морально-политически цхьагIо, СССР халкъий доттагIлоаш доттагIаш. Из котало хьакхелла керттерахр кIанзадаха дьа шийна нийсса кхы ца цхьакха доацаш денале гIулакх карагIдаьнна советски халкъ да. «...Советски халкъ,— белгалдеьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, — сийлена чакхдаьнначд тIема бирсача тоххаммах моастагIа воалавир, тоарраттавир. Вай башха-дикача халкъо, турпалча халкъо, къонахчал дол-ча халкъо планета тIа дакхка вий а йир гIема шерий цIера юкъе гIолла чакхъяьккха хьа а ера сий дола ленински байракх. Сийлахь-боккхача Октябра байракх, социализма байракх».

Йlаьххача хана моастагIчуна лаьттача халача къовсаме шийна нийсса кхы ца хиина вайпарIа IалаьмаIе доккха къонахчаш хьахьекхар эскарех флотех тIемахоша. Ше тIеч хилар хьахьекхар советски тIема искусства, тIема операцеш чакхъяхара гIулакха тIехъяьна йоккха гоалла шоай хилар бIаргадайтар Коммунистически парте хьалккеьча Герзашцарча Ниэай командни политически кадраша.

МоастагIчун тыйе туроьла гIулакхаш леладир партизанашоц подполье дакъа лацарашеи. ДIалаьца еррига территоре а чулоацаш баьржача партизански болаше къаьгга хьагучаьчар советски нахьа дег тIара патриотизм.

ТIехдаьнна денале гIулакх карагIдаьлар шоай са ца кхоадеш къахьегарца Герзашцарча Ниэай тIемахошца цхьана моастагIа эша а вaь котало йоаккхаш хиннача болхлой класса, колхозни акхархошта, советски интеллигенцеа, тIом мел латтача хана цхьа тIема дагерь йорг яр фронти тыла.

Фашистски Германица советски халкъ къовсам доттагIара дегам урвуттадарь вIаштIехьбаьхари Коммунистически парте яр — вай общества кулгаллун достам телен низ. Iалашмате халача хьалашка вIаштIехьаьлар цуь фашистски гIаьвахошта дуьхьаларча сий-

лахьча къовсама советски халкъ оарцагIдаьккха а, тIом болабеннача хьалхарча юкъерг хиина лаьтта болаш моттагIа нийсъенна йолаалехьа а, тIом латтача юкъагIа оалангара дена кулган бе а, из котало чакхбаьтта IалашIе а. Белгалтамашийна боккха болх чакхбаьккхар парте халкъа боахам тIема ларда тIа оттабара. Шоашкара доош гойтача масаьца, турпалаше, ийоалчелица коммунистчаша тIема денал урвуттадора, наьха майрача гIулакхашта тIаьхьулар уж. МоастагIа эша а вaь йаазе котало йоаккхарг1Iолгеа чIоагIIа дог тешадора цар. ТIема шерашка боарам боалдаш чIоагIIа лаккъелар парте авторитет, кхы а айхагIа кхоталелар цун вугIарам, чIоагIагIIа хилар партеи халкъо цхьогIо.

ТIема бирсача шерашка, кьоршача хана а сапна, парте денале гIонча хиннай Ленински комсомол. Даим халкъа дег чу латтаргда советски кхалсага — патриотиз, бIухочун, къахьегамхочун, сакъечун наьха сибат.

Сонам тIа белгалдоаккх, фашизмана дуьхьала доаттабаьча къовсаме дIалайнача мехкашка шерра баьржа Дуьхьален болам IалдьмаIе боккхаш доардIаме хиина хилар. Фашизмана дуьхьаларча къовсама летописе даим юкъегIоргда партизански гIулакхаши гераз кара а ийца яь восстанеш, халкъа-кортамукъален низий бIухой турпалаш. Адамаш эгара кхерамегIча моастагIчоа дуьхьала доаттабаьча къовсаме хьалха лаьттай коммунистически болхлойн партеш. Коммунисташа хьахьекхар шоаш боккъонца бола патриотизм интернационалисташ, доаргагIа болхаш бола халкъий паргIIатонех кортамукъален тIехьара къовсамхой хилар.

МоастагIа эша а вaь юкъара котало йоаккхача доккха дакъа лаьцар антигитлеровски коалиционн юкъерча пачхьалкхений халкъашеи эскарашеи. Практикъе хьахьекхар тайп-тайпара социальни строй йолча пачхьалкхаша гIойле а йолаш вхьана политически тIемен гIулакхаш леладе торо хилар.

Германски фашизм японски милитаризм йохаярах Европан Азен дукхача пачхьалкхешкара реакцеи режимаш дIаьлаьр, къахьегача наха социализм бахьан долаш къовсам лоаттабаре аьттув бола хьалаш кхьайтар. Дукхача европейски азиатски мехкашка революцеш толаме, чакхъякхар бахьан долаш дуней социалистически система хьахилар, кIоаргъелар ерригача капитализма юкъара кризис, сихделар дуней революцеи процесс дегIайоагIIалла. Социалистически содружества халкъаше коммунистически болхлойн партей кулгалле IалаьмаIе доккхий толамаш даьхад экономически, политически, духовни вахара ерригача сферашка, шоай мехкаш дегIаьдхача пачхьалкхенашца нийсдир цу тайпара кердача общественни строях йоакха лакъаргIоаца торонаш хьа а хьоккхаш.

Фашизм эша а яь котало яккхаьо аьттув бола хьалаш хилайтар капитализм мехкашка болхлой болам дIахо дегIабоабара, болхлой классен берригача къахьегамхойн гIулакхь тIехьара эгара хьнарегIа къовсамхой доархIалуш йола коммунистически болхлойн партеш дегIаьдкарам чIоагIъкларам. Вай хана эгара влиятельнегIа бола политически низ а хиина дIаэттаб дуней халкъашта юкъера коммунистически болам.

Гитлеровски Германии милитаристски Япони йохаро аьттув баьккхар къамий-кортамукъален болам низ болаш айбара, империализма колониальни система йохара. ТIом дIабьаьначул тIехьагIIаьрей хана Ази, Африка, Латински Америка дукха мехкаш, колониальни лоалах мукъа а даьна, бIубенна шоай мукъагIIа дегIаяккхара кьяхьа тIа даьлар.

Дуней вренерча низий соотношене юкъе социализмана пайдана долча оагIорахьа сийлангара дена хиннача хувцамаша халкъий кхелашта ший хьашт долча тайпара доал да-

ра торона яьккхар империализма [illegible] ица, цар хьнаре арахьара йоаттамар, машарен прогрессен вайий дуней халкъашта юкъера солидарность хIакэ теркал цо йоа цо ца йоалача кхочадена гIулакх.

КПСС XXIV съездо тIечIна йаьара Программа леррегIа чакхъякар, вежарашка долча социалистически мехкаша чIоагIIа дуя а дуьлаш политически делаяр бахьан долаш «сийлача тIемагара» дуней халкъашта юкъера кхоккам кIаьабаргахьа, тайп-тайпара общественни строй йола пачхьалкхеннен машаре яхара аркаьнний леладр тIа шерра цхьана гIулакхаш леладаргахьа гоаь токхаш латт. Хувцамаш хулаш латтарга баьхьаш да Европера ахь тидахIдена хилар, дуней шолагIча тIемахь тIом дIабаьханнача тIехьагIа дегIаадарахь хьахилакар политически лоарIдар.

Дуней тIа дикача оагIорахьа аста гIулакхаш дегIадоалдаш, дуней халкъашта юкъера кхоккам кIаьабара процесс юха лацастагIоацаш хиланта гIерт Коммунистически партеш Советски пачхьалкхеца, машар безаш мел дола низаш. Цуьнца цхьана, белгалдоаккх сонам тIа, дIадахдайта йиш яц империализма уьла хувцаланза хилар, реакцеи агрессен низаша гIеро IодилIданза а дуней халкъашта юкъерча гIулакхаша дулаш латтача дикача хувцамашта новкъаре а гIерташ хилар. ЙоккхагIа хуа империалистически пачхьалкхений тIема бюджеташ, кхоакам латт дуней тIара цхьайолча районашка, социализми социалистически мехкашта духьалара идеологически диверсеш.

Машар безаш йола политика лерригIа ардь а йоахам, Коммунистически партеш Советски правительствош хаддаздоаттамбо кхо ю социалистически Даьхен оборонни низ чIоагIIбара, даим фа кургбола уйлаяна советски нах хьалкхебара. Дола тIема ду мена наьяш къахьегамах кхерамчьлен тешаме лоравеш хилайтара. Цу тайпара низ лаьабаза бартбоацаша нийсон хилар боаьху дIабахача тIема урохаша.

Машарен социализмах гIулакха доккха ле ду машарра дыла реакцеи гIозарашца, машар чIоагIIбаре дуней халкъашта юкъера кхоккам кIаьабарец политикай дуьхьала барамаь барта бахача Китаи хIанзарча кулгалхоша лелабеча антимарксистски, барт чIоагIIбеча наьькъо.

Вежарашка йолча марксистско-ленински партешца цхьана социалистически содружества мехкий цхьоагIо дIахо чIоагIIъен уж кхотавен, дуней социализма система низ айбе, Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхьалкхенашца цхьана леладу политически тIемен гIулакхаш эргалоацам тоаде гIерт КПСС.

ХIанз тхьаь йтт шу да советски халкъо машара беркатех пайда эца. ТIемо яь чоенцш ерза е аь, тIехдаьнна доккхий толамаш даьхад цо коммунизм хьалъеча. Цу наькъагIа боккха гIа баккхар да КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяр. ИйсагIча пятилетка декхараш кхоачашдара вай мехка къахьегамхошта карагIдувлача турпалча гIулакхашкара хьагуш да лакха сакхетами дег тIара патриотизми хилар, котьяха гIерташ сийлахь-боккхача Даьхен тIема шерашка миллионаш болча советски наха шийна нийсса кхы [illegible]

боарам боацаш чIоагIIа тешаме хилар.

Советски халкъа, дерригача прогрессивни адамий вахара гIоргьлуна политически событи хургья немецко-фашистски гIаьвахой эша а бе яьккхача Котало 30 шу дизарах.

1975 шера 9 мая дe дерригача халкъа хIой сапна белгалдоаккхаргIа Советски Союзе къахьегамхоша.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешта, эскарен флотех политорганашта могадаьд промышленни предприятешкен гIоадлойнех, колхозашка а совхозашка а, учреждешкен дешара заведенешкен, эскара доаьхоша а венаш тIа а фашистски Германи милитаристски Японии эша а яь советски халкъо яьккхача Котало, Советски Союзан цун Герзашцарча Нилашен дуней империализма йорттера чуваьд низ бохабеча доьлача хьалха деррига дуней-историческин лоарIам дIабовзийтара шерра массово-политически болх болабелга. Сийлахь-боккхача Даьхен тIема шерашка немецко-фашистски гIаьвахой японски милитаристаш бохабелга вIаштIехьдоаккхача КПСС-о кхочашдарь кулгалдаре дакъа, советски наьха эскарен флотех тIемахой, партизаний а подпольи доалаьд, той а массови турпалал, болхлой класса, колхозни акархойта, интеллигенцеа къахьегамо карагIдаьнна денале гIулакх кIоаргтоа къахьега [illegible] цукха.

Массе оагIорахьара хьажа доагIа чувоа йоалош ленински политика чакхъяхара, СССР экономически оборони низ, советски общество социально-политически а идейни цхьоагIо чIоагIъяьа, социалистически содружеств кхоттаре, халкъий машар кхоо [illegible] чIоагIъяра КПСС-о дахь дукхахча тайпана гIертах. Хьагучадда дуне [illegible] империализма [illegible] агрессивни машаш, дуней халкъашта юкъера кхоккам кIаьабаре дуьхьалбарий тайпа болхаш, буржуазни оппортунистически идеологи, дуней, йолагIча тIема истори [illegible] карам.

Котало 30 шу дуза хьалдерригача прогрессивни [illegible] интернациональни цIей сапна белгалдоаккхаргда, кIерта цо хьахьекх. КПСС, советски халкъа вежарашка йолча социализма мехкашцаа, коммунистически партешцаа, къамий кортамукъален болашцаа, социальни прогрессана тIехьа мел латтаравашцаа юкъарлерца солидарность.

КПСС Централни Комитето союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, городскойи районни комитеташта, эскарен флотех политорганашта, министерствашта ведомствашта, союзни автономни республикай Министрий Советашта, къахьегамхой депутатий Советий исполкомашта, профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацейи творчески союзийи кулгалдеча организацешта тIадиллад Сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизар дездара кийчо ярая деззара тIаевзаь мероприятеш кийчъелтен чакхйоахийтар.

Центральни газетийн журналийн редакцешта, СССР Министрий Совета телевидени радиовещанен [illegible]

дой хаддаме цепаеттарг1Iола, телевидено радио чуй гIолла дIаошаргIIола тIулакх вIаштIехкьдоаккхийта.

Юбилейни мероприятеш чакхIоахийта эскарен халкъен цхьагIо, мехка оборони низ дIахо чIоагIIбара, Герзашцарча Ниэай даима состава эгIемен политически кийчо эргайоахаш толара, беррига советски наха а эгара хьалха кагIрахошта а Коммунистически партен советски халкъен турпалача революцени, тIема, къахьегама традицешца, социалистически патриотизмах интернационализмах, даим фе а Даьхен социализмана карагIдьаьдарашта лоралe кийча а хургбола уйлаенна кхетам балара тIадерзадь хила деза.

1975 шера 5 маера 9 маe чаккхъчарна йолча кхьагIа торжественни собранеш кхьйола мероприятеш чакхIоахаргья союзни республикай столицашка, краевой, областной, окружной, районни центрашка, промышленни предприятешка, совхозашен колхозашен, учрежденешка а дешара заведенешка а, эскаро доаьхоше венаш тIа Сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара летаяь. 1975 шера 8 мае саьзай Кремлевски Дворецe город Москверча къахьегамхой торжественни собрания хургья Советски Эскарен ТIема-Форма Флотех вакилаша цхьана.

СССР культура Министерствана, СССР Госкинона, Советски Эскарен ТIема-Форма Флотех Керттерча политически управлени, творчески союзаша, могадаьд Сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара деталь художественни документальни киноленташ, Герзашцарча Ниэах дола цветной полнометражни фильм яьдаь деррига. Ерригасоюзни кинофестиваль а, хIаьта ешта Сийлахь-боккхача Даьхен тIом лаьтача хана даьхна илли фестиваль а е дергI. Москве выставкий Центральни зале «Сийлахь-боккхачунь Котало 30 шу» яххе Ерригасоюзни художественни выставка, вIошагIIоала дахьрIад.

ВЛКСМ ЦК-ана, ВЦСПС-а ДОСААФ-а ЦК-ана, СССР культура Министерствана, тIема ветеранаш советски Комитета тIадиллад турпалча городе Волгограде революционни, тIема, къахьегама сийлена мотт-тагашка гIолла яьча лаьтайхой вотаде хотбаьнарий Ерригасоюзни слет ялга.

СССР Министрий Советерча физически культурен спортен дешашта йолча Комитета, ВЦСПС-а, ВЛКСМ ЦК-ана, ДОАССФ ЦК-ана могадаьд Котало 30 шу дизара деталь дукхха массови спортивни мероприятеш шерра пропаганда ечий хьисапе чакхйоахьга.

Сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизар дездара кийчо ярен дездарцен дувзадена беш бола беррига пропагандистскийи агитационно-массовийи болх, белгалдоаккх сонам тIа, къахьегамхой, эскарен флотех тIемахой парте XXIV съезда решенеш а 1975 шерен бIаьччача ийсагIча пятилетка планаш хала хьахха кхочашд тIехкхоачаш ер духьа тIебица социалистически декхараш а толаме кхо[illegible]

«САЛЮТ-4» ЯХАЧА СТАНЦЕ ЭКИПАЖ ЛАЬТТА IОЕССАЙ

ТАСС ХОАМ

1975 шера 9 февраля московски хана 14 сахьати 03 минути яьлча «Салют-4» яхача Iилманa станце тIера «Союз-17» яхача транспортни кема тIера 30 ден-буса бола тоххамий программа кхоачашъяьча тIехьагIа лаьтта Iоессар космонавташ подполковник Алексей Александрович Губарев Георгий Михайлович Гречков.

«Союз-17» яхача транспортни кема Iоессаш аппарат лаьтта кхаьчар Советски Союза территоре расчетни йолча районе Целиноград яхача города 110 километр къилбеседа-малхбоален оагIорахьа.

Космонавтий лаьтта Iоессачул тIехьагIа могаш маьрша ба.

Лаьтта юхаIоевдаса кийчъул космонавташа «Союз-17» яхача транспортни кема чу дIачуйиккхьар Iилман тоххама материалаш, фотои кинои плёнкай кассеташ, бортови журналаш, кхы тIехьагIа дIалацьйолд станц[illegible]

Московски хана 9 сахьати 00 минути яьлча дIадаргIахьдаьстадир «Союз-17» яха транспортни кема «Салют-4» яха станцех. Iодоссадалалдалехьа кема ориентаци йир, кхы тIехьагIа дIайоалалийтар тормозни двигательни установка. Двигатель бола бех йоаллийне а чIадаргIаьвьстар кема орбитай, IоIоссаш бола аппарат декъалера цхьаьха тIа баьлар.

Бурхl километр лакха йолча хана ..... парашютни система, хIаьта аппарат геттара лаьттана гаргакхьачча бола болабир кIаьлда Iохоадра двигателаша, кхы тIехьагIа меллашха лаьтта Iохайра аппарат.

«Салют-4» яха станци автоматически режимагIа дIахо леланиа.

КОММУНИСТИЧЕСКИ САКХЕТАМ ЛАКХБЕ

Советски халкъо, цун ленински парте шоашта хьалхашка сийлахь - доккха гIулакх оттадаьд — дуней тIа эгара толамегIа, эгара ийсагIа, эгара къахьетамегIа йола общество хьаегIа. Цун байракха тIа яздаь хургда: «ХIаранегара — цуна хьаде мегар, хIаранена — цунна эшар». Из де дерхIар бахьан долаш Россе болхлойи ахархойи шоаш ца кхоеш дийтаб дуней халкъашта юкъерча империализма низашта дуьхьала, советски наха дукха ший йоухийташ лорийир шоай Даьхе, Октябро яьха исторически котлонаш чурча а арахьарча а контрреволюцех, немецки фашистех.

Вай дайра воашта тIа мел кхаьча халонаш, ерзайир воашта яь чоенаш, юхметтаоттабир тIемо бохабаь хиина боахам, кхы а лакхагIа айдир цунен халкъашта юкъера воай Даьхен сий, хIаьта тахан дуней тIарча адамлеша хьалхашка Советски Союз машара, прогресса, нийсхон чIоагIIале а, коммунистически сакхетам лакха бола общество кха мохк а хиина хIаьттай. Цох латт деррига мехкий къахьегамхошта хьалхашка сий хьакка вайна карагIдаьннар.

МалагIа низ ба селла йоакха халонаш ла, селла доккхий хIамаш карагIдувла наьха дегам урвуттадьр? Из низ ба Коммунистически парте дь кулгал, шийна цо чулаьца лениски хьакъьаь, советски нах цуна доазув доацеш мутIахьа хилар, цох тешаш хилар. Вайна тешаме гучаьдьнад парте дош чIоагIа хилар, ше дерга аьнар чакх ца доаккхаш цо ца духьлага, хIаьта цо мел дер къахьегамхой бахара хьал-торо тIатIа топра тIадерзадаь хилар. Партех, цо де дерхIар нийса хилар теше, миллионаш бола нах коммунистически сакхетам лакха болаш хилар из ба тIем тIа турпалали денала гойта, тыле шоаш ца кхобеш къадьейгача советски наьха дегам урвуттадь низ бухбийнна хьаст.

Парте де мел дезар ду из кхочадургбоача хьаст хIанзарча а тIайоагIIача а тIехьенашта низ телаш, цIаккха лакъаргбоацаш хилайтара, вай тIехьенашка шоай дай бейрах лакха айнь дIахьара, цар сий лакха лоттадара. Парте хьалхара декхар, — белгалдьаьд В. И. Ленина, — ший программа, ший политика нийса халарах дукхагIа бола нах дIатешабар. ДIатешабаь а ца Iеш, къахьегамхой коммунистически дог-уйла долаш хьалхебара практически болх вIаштIехьбаккхар, наьха политически производствени хьнаре, цар хоаллам инициатива из тешаш хьагуш хургбола кхалаш хьаккхоллар. КПСС XXIV съезда ше яьча Отчетни доклада тIа воакъоста Л. И. Брежнева яьлар: «Централни Комитето даиза дарг1оацаш дерхI вай беррига идеологически болх чIоагIIагIIа бар, хIаьта эгара хьалда, коммунистически идеалашта, вай строительства хьалда долча декхарашта са йола пропаганда хьнарегIеш де дерхIачун дукхагIа тIаерзаьь яр».

Нохч-ГIалгIай республика партийни организаце, КПСС XXIV съезда решенеш оаларе кхоачашъеш, дакха шоръяй идеологически балха формаш средстваши, наьха коммунистически сакхетам айбара бола дукхагIа беркат арадаш бе йоай. Эзараш болча пропагандисташа, лекторашо, агитаторашо, политинформаторашо къахьегамхошта дIайовзийт вай парте чурен арахьарен политика, КПСС XXIV съездо оттаь социально-политически экономически дегIадахара исторически программа, из кхоачашъеш советски наха карагIдаьннар, дIахо да дезар, дIадовзийт гитлеровски Германи эшаь 30 шу дизар дезду ая, цу тIом тIа советски наха карагIдьнна турпалла дерригача дуней тIа исторически лоархIам болаш хилар.

Коллективаша сий деш а лоархIаш а ба агитаторашо В. И. Ленина цIарагIча Грозненски нехалатта чакхдоахача заводе номер цаI йолча цеха установка оператор Н. И. Веденников, шолагIча цеха машинист М. М. Борисов, Ачхой-Мартановски районерча «Лермонтовский» совхоза хьалхIалн лелача звеньей звеньевойи Матаев Берс, Чагаев Iимран, Гудермесски депоре В. Н. Малинин, кхы а кхы дукха барам. Царна дика хоа партен правительстван решенеш, къахьегамхой хьал-торо дIахо айра де деркIарам, дуней тIа кхерамале чIоагIIьяра, тIом ца хилайтара КПСС Централни Комитетой Советски правительстван беш бола IалаьмаIе боккха болх наха вIабовзийта. Шоай леманд а шоаш лоча хьоккхамаш а кхоъотий дегаш урвуттаде а хьалхашцд латта декхарам сийлена кхоачашдара уж оармагIбаха а. Цар гIо ду дуней халкъашта юкъера чолханера хIамаш, дуней тIа латта хьалаш кхетаде.

ХIанзарча хана беш болча идеологически балха керттера чулоацам ба наьха дегаш сакхетам баьхьан лоаттабу къовсам. Буржуазни идеологи гIерт шоаш еча пропагандаца наьха дегашка, къьастта кагирхой дегашка буржуазни хьисаперча вахаро мара ца шоай хьахьакх а ерриг гозал а хьахьекха торо яц, из эгара «сатагIа», «сакъердамегIа» а вахар да яхе уйла чуйоссе. КIаьа ца луш, тIагIертта [illegible] буржуазни идеологи из хари йола пропаганден, из фу лаьрхIа ба а дIахайта деза, дIахьокха деза капиталистически мехкашкара боккъонца дола хьал. Цигарча вахарех вай советски вахарах тайп-тайпара оагIонаш дIайовзийтац масалаш а хувлаш сий пропагандах дикагIа пайда бола. Вай пропаганда тIаьаттам машар боацаш, империалистически реакцеш эгтахьа хIама толаш хила еза. Пропагандисташ, агитаторашо, лекторашо, политинформаторашо дехарийла ба шоаш хIара денна беча идеологически балха тIа советски наьха коммунистически сакхетам лакхбе, Iилма, марксистско-ленински хьехама ларда тIа дуне довзаш болаш уж хьадехьа, дIархача заман эхедоаче хемарча гIулакхех мукъабовла царна гIо де.

ЯХЬ ЛЕЛАЕЧА РАЙОНАШКА

ДУКХАГIА, ДИКАГIА, ДАРЕГIА

Ялат дукхагIа декхарех кийчдарех лелаьча социалистически яхье дIададача шера котбаьннаб ачхоймартановцашь. Райони еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Совета, облсовпрофа Сийлен грамота. Декхарех 6 эзар тонн йолча, ачхоймартановцашь Даьхен амбарашка чутессад 8500 тонн сеагIа ялат. Царна яхь лелаьне урусмартановцаша цигга вида толамаш даьхад: декхарех совнагIа пачхьалкхенга дехкад 1200 тонн гаргга ялат.

ЛийрхIачуа дикка дукхагIа мехка боьлладарешь шекара свекла еннай Ачхой-Мартановски района къахьегамхоша. Хьайбаш лелалерашь кхоачашдаьа дулх, шура, тха кийчдара декхараш, кхоачашъяьй пачхьалкхенга фуьш дохкара ялан.

Урусмартановцаша а во тешаьш даьхадаш: йийрахIоча тайпара заготовительни пункташка дIадоаннад дулх, шура, тха, кхоачашъяьй фуьш дохкара хьалкъбоахама ялан. Цуьнца цхьана мехка дIа ая луш бесаб уж дукха баьцалдарешь шекара свекла. Баьцалдаьраш кийчдара задани 25 процент кхоачашъяьц райони, хIаьта доалакоша — 20 процента тIехкхоачашъяьй. Шекар доалкхача заводе дIа ая луш йийсай 2857 тонн свекла. ачхоймартановцаша шекарагIа йоагIачуа 4040 тонн дукхагIа дIаснийй из.

Шин района лаьтте лелалераша хьайбаш лелалераша юкъера социалистически яхь дIахо лоец а. Шин района боахамаша пятилетка чакхйоалача шера лаьрхIад дIаладар кIезигдеш юртбоахама продукца дукхагIеш дахагIеш хилийта.

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Ялатий культураш дIаюв деррига лаьтта 9135 гектар хилийта, цу дакъе хьажкIаш дIаювр — 2210 гектарага кхаччалца; шекара свекла дIаювр — 815 гектарага кхаччалца, баьцалдарашь дIалувр 2064 гектар.

Дерригача лаьттах хIара гектара тIара ялатий хьуькъам 24,1 центнер чувза, цу дакъе хьажкIаш 40,7; шекара свекла—240, баьцалдарашь (цу дакъе моша горошек а йолаш) — 103, сом — 76 центнер хIара гектара тIара чувза.

ХIара хьоабеча Iаттагара шера 1900 килограммел кIезигагIа йоацаш шура яккха, устагIаш тIера 3,3 килограмм тха дакха.

Деррига чудахьаш дола ялат 22 эзар тоннага дIакхоачаде, цу дакъе хьажкIаш — 9 эзар тоннага; шекара свекла — 19.600 тоннага, баьцалдараш — 21 эзар тоннага, сом — 9600 тоннага дIакхоачабе; дулх — 1100 тонн, шура — 4500, тха — 34,5 тонн дахка.

Пачхьалкхенга 6400 тонн ялат, шекара свекла — 18500, баьцалдараш — 19200, сом — 9300, дулх — 1250, шура — 3730 тонн, фуаш — 400 эзар, тха — 75 тонн дохка.

1975 шу чаккхдоалаш 7 эзар бежан хилийта, цу дакъе — детта доахан 2300, хьакхарч — 8500, жа — 12200.

12 эзар тонн гIожа хоакхар, цу дакъе йол — 4800 тонн, сенаж — 1400, баьцагIа хьаьккха хьоар — 1100, силос — 33 эзар тонн кийчде.

Кийчъяй юрта боахама продукци дIахо дукхагIа шекара тIаерзаь йола мероприятеш.

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Ялатий культураш дIаюв деррига лаьтта 13200 гектарага кхаччалца хилийта, цу дакъе хьажкIаш дIаювр — 3700, шекара свекла дIаювр — 2100, баьцалдараш дIахувр — 240 гектар.

Дерригача лаьттан хIара гектара тIара ялатий хьуькъам 25 центнер, цу дакъе хьажкIаш — 40, генараш — 11,7 центнер, сом — 60, шекара свекла — 230 баьцалдараш — 160, тхьамка — 16 центнер хIара гектара тIара чувза.

ХIара Iаттагара шера 2 эзар килограммел кIезигагIа йоацаш шура яккха, хIара бIаь Iатта тIехьа — 88 Iаси кхеле, хIара нана-хьаккхийна тIехьа — 15 хурск хилийта.

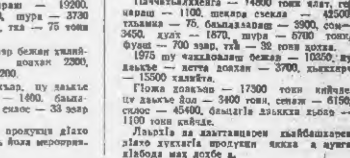
Деррига чудахьаш дола ялат 33900 тоннага дIакхоачаде, цу дакъе хьажкIаш — 14800 тоннага, генараш — 1350 тоннага, шекара свекла — 48300 тоннага, тхьамка — 75 тоннага, баьцалдараш — 9900 тоннага, сом — 2760 тоннага, дулх — 1670 тоннага, шура — 6980 тоннага дIакхоачаде.

Пачхьалкхенга — 14800 тонн ялат, генараш — 1100, шекара свекла — 42500, тхьамка — 75, баьцалдараш — 3900, сом — 3450, дулх — 1870, шура — 5700 тонн, фуаш — 700 эзар, тха — 32 тонн дохка.

1975 шу чаккхдоалаш бежан — 10350, цу дакъе — детта доахан — 3700, хьакхарч — 15500 хилийта.

ГIожа доакъаш — 17300 тонн кийчде, цу дакъе йол — 3400 тонн, сенаж — 6150, силос — 45400, баьцагIа дьаькхи хьоар — 1100 тонн кийчде.

ЛаьрхIа ца лаьттацарен хьайбашкарен дIахо дукхагIа продукци яккха а цунга хIабода мах дохбе а.

Грозненски опытно-экспериментальни заводе болхлошта юкъе итташ къахьегамхой ба иинен тIехдакен мара продукци цийх а да эш хIанзлехьа шоай пхе шера задани кхоачашъяь. Царех цаI я электромонтажни участка намотчица, коммунистически къахьегама ударник Наумова Фаина. Юкъера лаьрхIаш хIара сменагIа норман 180 процент кхоачашдьо цо.

Хьнаре къахьегарал совгIа общественни балха тIа а дика дакъа лоац цо. Массеха шу да Фаина профсоюзни цехкома члена декхараш дIаьнен дикаа кхоачашду.

СУРТА ТIА: болх беш я намотчица Ф. Наумова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ КХЕТАМ ЯУШ

Вай республике юкъара дукха-гІа тайп-тайпанча къаьмех долу берий дешаделарш долу Грознера № 38 йолу юккъера школа. Истори, географи, литература, доазол декъара меттан хьехархочуьнан урокашна интернационалийн кхетам балар сов гІа, цу школе боккха хьалхьий доттагІалла хьехам бу берий урокаш тІа доллучу хана а.

Халкъий доттагІалла духхьал шоай школерча дешархошта хьале чІоагІдеш ца Іеш, вай республикерча, мехка кхыча областашкарча, доазол декъарчи берашца а чІоагІу школерча хьехархоше, къьастта Донская Энгелиса Ивановнас.

Цо цу школерча интернациональни доттагІалла клуба кулгаллу. Из йоккха педагогически опыт йола, малхбуверча, къьастта германски культура дика йовза хьехархо я. Цо дешарца а дешаш леладу из гІулакх. Клуба советаца вайгІа букаам а доаттабеш, цунна дагІа а юкъара достам тел цо клуба балха.

Энгелиса Ивановна ленински парте член я. Кхуаш йоатІача тІехьенна цо беш бола хьехам коммунистически идеех биаза ба. Ше веший мотт хьехаш хилара тарра, Донскаяс берашта дукха Германски Демократически Республика вахарах, цигарчеи шоай школерчеи дешархоша юкъера доттагІал шерду.

«ГДР-е гІоала засчаю го бакхар» яхаш ше яьа беседа Энгелиса Ивановнас дийцар социализм хьалъеш болхача немций вахар мал чІоагІа хуьлаеннад, тоаденнад, цар хоза дакий толамаш.

Цунца дукхадена Донская берашта дийцар фашисташа кхыча халкъашта меттел, немцашта шоашта а доккха Іазап тІалоаттаденнад хилар. Цунах дукха немций писателаша, поэташа, художникаша шоаш а йоазь хилар. Гитлеровций къизал лаьшаш цо дьоахайир цар нах бовбеш хиннa Равенсбрук яха концлагерь. Дийцар цаьна мехкаш дІалуаш, цар халкъаш шоашта долл оттаде дагаьле тІоь беш хинна фашисташ вай советски бІухоша эшабарах. Цо берий тІема дукхьаларен машера тІехьарен уйла кІоаргІйир, кхы а чІоагІйир.

Донскаяс дешархоше цу тайпара йола беседаш вай гІоргаьнна болча немецки наьналархочоа, революционни вале пропагандистах, фашизм аггара цьаьгьанначо хана а тІехь дукха къонехчах долаш къонсан доаттабаьча актерах Эрнст Бушах, вай мехка кхоашамгІа цига кинчача хІанзарча немецки художникаш Вилли Данкерах. ХІаьта цул тІехьа Юргенца йоазонцара хьоашал тасейтад 9 «б» классе дешаш йола Петросян Лайлита.

Цу школа дешархой духхьал цхьан ГДР-ерча пионерашца хьоашал лелаьдь Іаш. Венгре Сольнок яхача моттиге бахача пионерашца Зоти Марианнаци Остаффи Жужаннацеи дока доттагІал доттеду 7 «в» классерча Мунаева Зарас.

«Шун мохк хьакха беза тхона, яхаш язду шай писмо тІа Остаффи Жужаннас. — Шун мохк, къьастта Москва дика тІа йовза безам ба са.» ХІаьта Зоти Марианнас ше дайтача писмо тІа йоах: «Со эрсий мотт Іомабеш я, со шуцига еча за йиша цу моттала къамаьл дергде, са чІоагІа безам ба из мотт Іомабе».

Дока доттагІал да цу школа дешархой городерча Донецкерча № 86 йолча юккъерча школа пионерашца. Шоай школа юкъаш яхьа кадаь писмо, шоай города моттигий открыткаш дайтар Донецкерча бераша шоай доттагІашка. ХІаьта вахар наьна юхадахь кийтар Грознех, республиках дола открыткаш, «Нохч-ГІалгІайчера Гуржий мехка» яха военно-грузински наькъа суртош.

Шоай ховача городах язду Душанберча пионеркас Нуроза Зайнурас. Иштта безаме письмой кхухьийт шийца хьоашал тоссача йиІигага вай республика «Комсомольский» поселкаш дехача совхозерча дешархочо Мовсарова Фатимас а.

Школа интернациональни доттагІала клубе шай политинформаторш, агитаторш ба. Цар шоаш бега политически кхетам бала балха тІехь интернациональни доттагІал чІоагІдарах сов гІа, патриотически атеистически кхетам а ду шоай наьйсархошта. Белгалбаьнна дика бу из бола политинформаторш болча 7 «а» классерча Саланова Зоиса 9 «б» классерча Дапаев Хьу[illegible].

Школа пионераш шоай клубе йир «Оаха бегне из империализм» яха йийлле беседани. Цига пионераше дийцар империалисташа деладеча бІехачь гІулакхех, цар сьовеча тІемех, прогрессивни нах цар тІалоаттадеча Іазапах, Корвалах, Родней саше болча, колониализмаца дайра къовсам доаттабеча къонахех.

ХІанз цу клубо къьастта теркам тІабохийт Дьаьхий Сийлахь-боккхача тІем тІа толамаш баьнна 30 шу дизарэ мабоаггІара чакхьабахаре.

Ю. ЮСУПОВ.

ВЛКСМ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА V ПЛЕНУМ

Селхан КПСС Нохч-ГІалгІай обкома политически кешара ЦІагІа хилар ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома V пленум. Пленума дийцар «КПСС ЦК декабрьска (1974 ш.) Пленумеи ВЛКСМ ЦК III Пленумеи решенешка тьежжа пятилетка толамий чакхьаккхара тІехьара нагирхой социалистически яхь йоаржара хьакъехьаре республика комсомольски организацей дехьарех» дола хоаш. Цу дехах дьаьа доклад йир ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретаре йох. Т. У. Малмухаджиевае.

Доклада тІехьа пленуме къамаьлаш дир А. Дакаева — ВЛКСМ Назрановски райкома хьалхарча секретара, А. Егорова — Грозненски «Красный молот» завода токара, йох. Закриханова — профессионально-технически образование республикански управлене начальника заместителa, З. Даурбекова — Назрановски районa «Октябра 40 шу» яхача совхоза доярка, СССР Лакхехьарча Совета депутата, М.-С. Плиева — Малгобекски бурув деттача балхий управлене мастера, А. Цуркина — ВЛКСМ Шелковской райкома хьалхарча секретара, С.-А. Ималатова — Урус-Мартановски районa «Горец» совхоза отделене управляющa, йох. Фралова — Гудермесски локомотивни депо комсомольска организацие секретара, С.-А. Денаева — ВЛКСМ Грозненски районa хьалхарча секретара.

Пленума балха дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарa секретарь С. С. Априамов, облсовпрофа председатель О. С. Беляев.

План — 75 хана хьалха

Московски область. КПСС Центральни Комитетом, СССР Министрий Советом шоашгІа пятилеткагІа тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдарца дахкъале баьгІай В. В. Куйбышева цІерагІча Воскресенски химически комбината коллектива. 1975 шера шай декхараш тІа коллективо дІаяздаь: еррига продукци яхкаре пятилетка програма Октябра 58 шу дизарга кхоачашъе а заданеl совгІа 25 миллион сома продукци арахеца а.

Производственни мощносташ хана хьалха болх бе йола лайтара, карьерзаара, фалан йолча производствашта интенсификаци яра, технически прогресса мероприятеш кхоачашъяра чотах пятилеткагІа контрольни цифраш тІа белгалъяьча совгІа 1160 эзар тонна кІоанагІа йолаш удобренеш арахеца а, хІаьта удобренеш арахецара аха шера [illegible] 1976 шера сентябра чакхьаьккха а лаьрхІа.

ХІанз къахьегама оссарие пятилетка дигь шера заданех 30,4 процент лакхъе лайрхІеча меттел 35,8 процент дакхъеннай. Планал совгІа цхьа миллион сом гарга пайда баьб.

ХІанз хана хьалха болх бе а йолаялйита толамца карьерзаш [illegible] фосфорни кислота, минеральни удобренеш хьеш йола мощносташ.

СУРТА ТІА: комбината хьалха латтача болхлой группа, коммунистически къахьегама ударникаш. Аьрдехьара латтеза Н. К. Холодков, Л. Н. Сидорова, Ю. Ю. Юрьев, В. В. Елисеев, А. А. Резяков, В. Н. Фралова, А. В. Стрючков.

В. КУЗЬМИНА сур.
ТАСС фотохроника.

ХЬИНАР АЙДАРА ТІЕХЬА

ВЛКСМ XVII съезда чула решенегІа 1975 шера 1 январе дена комсомольски билеташ хувца доладеннад. Из комсомольций вахаре хула боккха доархІам бола событе я.

Коммунистически партега Іомалуш, цо хьехаш а дугаш деш а дьайоагІа Ленински комсомол. ХІанз комсомольски документаш хувцача хана а ба цуй партегара хьалца хьехам — партийни документаш хувцара йоккха опыт. Цо доккха новкъостал дергда комсомольски организацешта из йоккха политически мероприяти дика вІашагІтІехьаьнна чакхьаккха.

Комсомольски документаш хувцар хІара комсомольски организацега, хІара комсомольцага хоатта кІоанхаштта йола экзамен я. Из берргa комсомольца хьинар айдара, цуй политически сакхетам, общественни вахаре мехе духхагІа дакъа лаца цуй йола уйла лакхъяра тІаерзаь йола политически мероприяти я.

ХІанз комсомольцашта собранешка, комитетий заседанешка еш йола отчеташ доархІаме гІулакх я хинна дІаотта леза комсомольски документаш хувцара хьакъехьа беча берригача балха тІехь.

Комсомольски документаш хувца миштa кийчлу Ленински районa комсомольски организаци? Балха малагІа корда формаш хургья шоашта комсомольски организацей? Уж дешаш дийцар духха да йолчоа хиначa ВЛКСМ Ленински районa пленуме.

Районa кІоашта из производственни планаш тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара комсомольций кагирхой дог урготтале, бола дика вІашагІтІехьаьнна кхош йола комсомольски организацеш. Царах я Грозненски аэропорта эксплуатаци, Респотребсоюза, индивидуальни баракьеш тега фабрика, А. П. Чехова цІерагІча республикански библиотека комсомольски организацеш, кхиндараш. Дика толамаш дахьа накъайолх уж комсомольски документаш хувцара. Цу организацешка духха ба коммунистически къахьегама ударникаш, цар шерра дІайоладьай 1975 шера задани хана хьалха кхоачашъяра тІехьара социалистически яхь тІаийцай встречни планаш.

Цига хьалхалаттарий цІераш районe меттел республике а хезай, Царех ва пятилеткa 2,5 шера кхоачашъяь пилот Северов Геннадий, пхе шера план цхьа шера кхоачашъяь портниха Айдамирова Зина, кхыбараш.

Комсомольски билеташ хувцара дика толамаш дахьа накъайолх «Красный молот» заводa, швейно-производственни объединене, трамвай управлене комсомольски организацеш.

Комсомольски билеташ хувцара кийчо еш хьалола хІаьшш карагІдьа дале а, районе я болх ледара беш комсомольски организацеш. Йисла гІча пятилетка дийлагІча шера планаш хана хьалха кхоачашъяра болх вІашагІтІехьабаккха, комсомольцашца кагирхойи цу гІулакха оарцагІбаха ца хайнача комсомольски организацешта чІоагІа критика яр.

ВЛКСМ Ленински райкома хьалхарча секретара М. Неговоай докладa тІа белгалдаьккха махиллара, хІанз а кхоачамболлаш не доагІар дахьаш районe организацеш болх вІашагІтІехьабаккхара. Из бола къьастта во латт Горсовпторга, «Чечингнолхозстрой» ПМК, ремстройуправлене комсомольски организацешка. Цу организацешка хІана а ледара да ВЛКСМ XVII съездага КПСС ЦК дайтa моарпад, цу съезде КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даь къамаьл, цу съезда решенеш Іомара гІулакх.

Комсомола районни комитето шерра бу комсомольски документаш хувцара кийчо яра болх. Цу хьакъехьа хьалда доля гІулакхаш тІаийцал, комсомольций замечанеш теркалъяй. Комсомольски документаш хувца доладергдолча ерригача комсомольски организацешта тІачІоагІбаьб комсомола райкома членаш. Комсомольски организацешка ота а даь дІадахьийтад инструктивни рекомендовательни писмош.

Цу гІулакхаша комсомольски организацешта новкъостал дергда комсомольски документаш хувцилга дикагІа чакхдаккхара. Ерригача комсомольски организацешка ергья комсомольски документаш хувцара кийчо ярзи дийза вахарал хетаь комсомольски собраньеш.

Комсомольски документаш хувцара кампани хул дерригача советски халкъо пятилетка тІехьарча шера а бІарчча пятилетка а планаш хана хьалха кхоачашъяра тІехь шерра социалистически яхь йоаржаьча хана. Комсомольски документаш хувцара гІулакх цу яхье комсомольций кагирхошей толамаш дахара новкъостал деш хила деза.

Б. ГАМУРЗИЕВ,
ВЛКСМ Ленински райкома инструктор.

Ермоловски ДОКе гидравлика наладчик ва Гри[illegible] Николай Андреевич уж тІехьарча итт шера. Цо тІехьожаш латтабеш йолча гидравлически прессашка, кхыча оборудованешка массаза дика болх бу.

Шай производственни декхараш массаза 110—120 процент кхоачашдеш хилара совгІа цо дукха дешш заводa общественни вахаре а: хьунеагІаш «Дружинник» ва из. Социалистически яхье дахь толамаш баьхьа йолчa массехк шера белгалбаьхад из тайп-тайпарча совгІаташца. Сийлен грамоташца.

СУРТА ТІА: Н. А. Гри[illegible].
А. КЫЧИКОВА сур.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

[illegible] районe кагирхой къахьегама, дешара, быта, салоІара хьалехи уж тоадара деладеш бола 1972 шера 11 маера Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме сообщ[illegible] мишта кхоачашбу хьежар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума кагирхой гІулакхий хьакъехьара йоассара комисси, депутатий, министерствий, ведомствий, профсоюзни органий болхлоша дагІа а доаш.

1975 шера 27 январе Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме дадийІар цу комиссе председателa П. Н. Громова яьча доклада.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар 1972 шера 11 маера Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума сецам кхоачашбеш къахьегамхой депутатий районни Советий исполкомаша, общественни организацеша, министерствий, ведомствий, предприятей кулгалхоша кагирхой къахьегам, быт, дешар вІашагІтІехьдаккхара дукхагІа теркам тІабахийта хилар.

Къахьегамхой депутатий Заводской, Октябрьски, Малгобекски, Сунженски, кхыча районий Советий исполкомаша шоай заседанешка хан-хана чакхье дуй кагирхой балха оттабара, къонача болхлой производственни квалификаци лакхъяра, цар быта, дешара, салоІара хьалеш хилтара дешаш. тІаийца решенеш кхоачашъяра тІехьожаш лоттабелга вІашагІтІехьабеннадаь.

Заводской райсовета исполкомо предприятий кулгалхошеи белгалдир къонача производствешкашта бер бола болх тоабара де доа гІулакх. Цар тІа оттадир кагирхой юкъара образовани, профессионально-технически боарам лакхбара, идейно-политически, интернациональни кхетам дикагІа балара, наха юкъе бу культурни спортивни болх дикагІа бера дешаш.

Уж гІулакхаш кхоачашдаро йиш хилийтар къона болхлой дикагІа кийчбе, цар квалификаци лакхъе, эзараш бола кагирхоча нахана мехкарехи сиенеий профессеш Іомаде, къона болхлой баллорa дІабувлинагІа кІоангде. Районе 7,5 эзар гаргара къона болхло ва «Пятилеткана — къонабарий хьинаре къахьегам, говзал, дехараш» яхача патриотически болама юкъе дакъа лоацаш, 1600 совгІа къона болхло ва рационализатори изобретатели водаш. Цар дакъа лоац предприятешка технически прогресс сихъяра юкъе. Малгобекски районe 5300 къона къахьегамхо а «Коммунизме дика Іамале» яха дайн комплекске плане тІа а ийна, уж толамаш кхоачашъеш.

Гудермесски вагонни депо, «Электроприбор», «Красный молот», «Пищемаш», Новогрозненски мехкадаьтта чакхдаккхача заводашка, дукхача кхыча предприятешка эггара хьалха балха оттеш бола кагирхой наьрай общественни наставникаша тІа а ийне предприятешто традицеш, цар хургйола профессеш дІайовзийт царга. ЗІамаг болхло хинна дІаоттар, цунна эггара хьалха къахьегама кийчка далар лоаду, къахьегама ветеранаша къона болхлой вІашагІбеттаду, шийдараш ду.

Республике шерлуш дезе наставникий болам. Къонача производственникашта шефеш новкъостал деш 3600 сов ва. Дукхача предприятешка оттабаь кхоачашъеш я болх беча кагирхой юкъарен технически образовани лакхъяра планаш. Къахьегамашехь я болхлойи юртарчея кагирхой школашка дешаш эзараш кагирхой мехкарий ба. Дукхача къонача болхлоша доккха дакъа лоац художественни самодеятельностан спортивни яхьаштен юкъе, дика дІател ГТО комплекса норматиеваш.

Бакъда массехк а дац гІулакхаш иштта. 1972 шера 11 маера Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума сецам мабоаггІа кхоачашбаь пхьайолча къахьегамхой депутатий районни городской Советий исполкомаша, къьастта Урус-Мартановски, Шалински, Гудермесски райисполкомаша, дукхача предприятешеи организацешеи.

1973-чеи 1974-чеи шерашка Урус-Мартановски райисполкомо шай заседанешка цІаккха а хийцадац кагирхой къахьегам, дешар, салоІам вІашагІтІехьбаккхара дешаш «Къахьегамхой депутатий городской юртий Советий исполкомаша кагирхоша беча балхах» дола доаш дукхаш ца тІаийца решени хьалхе бола организаторски болх бергболаш чІоагІъяхар.

Ледара бола беш я къахьегамхой депутатий Гудермесски советa кагирхой гІулакхий теркамах кагирхой къахьегам, быт, дешар вІашагІтІехьдаккхара комиссе. Кагирхой хьалхьега, быта, салоІара дешаш хуьшаш цу комиссе.

Исполкомешка бахьа тІахьожаш ца деттабар бахьан долаш кагирхой боагІаш бола теркам бац болхамий кулгалхошеи общественни организацешеи.

Назрановски, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Шалински районашка дукха кагирхой болх беш бац, хІаьта цига предприятешка дукха болхлой тоьаш. Цу районашка кагирхой балха оттаберга хьажаш. Цу хьакъехьа доккхий кхоачамбоацараш да Аргунски дулка комбинате, Нохч-ГІалгІай шекара заводе, Карабулакски химически реагентий заводе, Урус-Мартановски швейни цехе. Де доагІачоа юхе хІанзига хІанз ду болхлой общежитешка бахача кагирхой быти салоІнаттен тоалара. Цхьайолча общежитешка бытовой помещенеш яц, хІаьта йолаш краштa шоай ханнахьа ремонт яц. Кагирхоша салоІнаттa вІашагІтІехьдаккхара, цара кхетам белара кІеззига хІанз ду воспитательшен общежитей советашеи.

Кагийча нахан мехкарашта баккй професси севлукъйолаш хІанз ца харах, бытовой хьалехи во хилара, цхьаболча кулгалхошен общественни организацешка шоаш кІеззига теркалбарах, эшашолчух йоккхо ца урах балхара дІабувла кагирхой. Республике дерригІа йоккхо ва кагирхошта юкъара юкъера образовани яцар. ХІанз а тІехьа дукха кагий нах мехкарий ба юкъера, кълсметтел бархІ шера образовани йоцаш, цхьаннехьа а дешаш ца бегІаш. Шалински, Малгобекски, Заводской районашка кхоачашъдац брахкой юртарчен кагирхой школаш дІабанатІохара анкош. ХІаьта миштта, йолча школашка дешаш хадаьа 25 процент бола нах дешара дІабоал.

Цхьаболча кагирхошта къахьегамен производственни дисциплина а правопорядок а телхаш хилар хІанз а дІадаккхадац.

Уж белгаладьаха кагирхой къахьегам, быт, дешар вІашагІтІехьдаккхачара кхоачамбоацараш дІадаккхаре де деда гІулакхаш оттаде, а уж чекдахка а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо декхарийла йир къахьегамхой депутатий районни городской Советашка.

Уж декхарийла я КПСС ЦК декабрьска (1974 ш.) Пленума решенеш тІа, КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча кхайкхаралла тІа оттадаь декхараш кхоачашдара, 1975 шера а бІарчча пятилетка а планаш социалистически декхараш хана хьалха кхоачашдара тІехьара социалистически яхь йоаржаяра кагийнахи мехкарийна оарцагІбаха.

Кагирхошта къахьега, дешa, салоІа хьалеш хилийтар, уж балхара дІа ца бахийтар предприятей, учреждений, организацей кулгалхошкара дукхагІа хьалена тІадилладь районни городской Советий исполкомашта, министерствий, ведомствий кулгалхошта.

Болх беча кагирхой юкъарен технически дешар лакхъяра перспективни а текущи а планаш оттаеи кхоачашъеш еза. Цар квалификаци лакхъяра, школагІа а сиенжий а профессеш Іомаярa школаш, комбинатий, курсаш дукхагІа хиенйта еза. Къонача рационализаторий школаш яхка, къонача новаторий дикагІйола опыт дІайоаржаде еза. Общежите бахача къонача болхлошца бола, общежитей воспитателий советийн болх ша тоабе беза, кагирхой идейно-политически, нравственни кхетам лакхбе беза.

Районни, городской, юртa, поселкови Советашта тІадиллад балха бовша кагирхой балх отгабеш е дешa бахийташ гІулакх деша.

Районни городской Советий исполкомашта, просвещене министерствана тІадиллад болх беча кагирхошта сайринарен заочни дешар вІашагІтІехьдоаккхара, болхлойи юртарчен кагирхой болаш йола школаш шер а еш, предприятешка сменни классаш хьа а еллаш, консультацеш хулийтилга. Предприятей кулгалхой декхарийла ба общественни организацешца цхьана цу школашта ремонт еш, кабинеташ оборудованеца Іалашъеча тІо де, балха бола кагирхой дешара хьй ца буьлийта.

Республика культура министерствана тІадиллад кагирхошка культурни салоІийтара долаш гІулакхаш шай учреждешка дайталга.

Республика Министрий Советерча физически культурай спортий Комитета тІадиллад шай общественни организацешца гІолла ГТО нерда спортивни комплекс юкъейохийтала.

«ОКЕАН — ВАЙ ЙОККХА ДОГДОАХИЛГА»

Дика кийчаь 100 гаргга кема да хІанз советски Іилман флотана. Царех дукхачар тІе а 25—30 лабораторе, тохкама тІулахка ракеташ ухийте установкаш, иза бола вычислительни центраш.

Текки океана кІоаргалешка мишта кхоач, советски океанологий малагІа доархІаме открытеш е вІашагІтІехьаьнна, цуно академика Бреховских Леонида СССР Іилман Академе океанологе, атмосфера физика, географе Отделене кулгалхочо, шийга АПН корреспондента Борисов Олега делар дарах.

— Вайна дика дагадоагІа, массехк итт шу хьалхагІа а тІехьа массехк эзараш метраш кІоарга океанах са чувахар доацаш хІана «оарагІаьннар» доархІаш хинна. ХІаьта хІанз ледахь вай дукха ць йоацаш километраш кІоарга чуха йолаенна аппаратеш вІалла техка ца йоалаш, практически Іилман тохкамашкаи шоршка дилача кІезига пайдаь я [illegible].

Хетаргахьа океане «бухера» кхачара цхьа доаданболлаш йола открыте тоьаш вайна Вешта. Іилмахой океанологаш-м хІанз а ЗегІаш де хІама доаьаш Тіа-тІа чІоаргагІа Іомабеш ба океан. ХІара массехк шу массехк дола цхьаьна Іелаьнахе доархІаме открытеш. Цу тайпанча «массехк» открыте бІарчча бІаьшере сийрдаьоакхаргвю. Царех цхьанараш юкъа безам ба са, кхы [illegible] даладаьча а. Дуьне океан чеа чоалхене динамически «дийна» системь я дикагІа кхетадар духа.

Дуьне океане ца хадданза малхбоалехьара малхбузехьа леста экваториальни ца вай йовза океанологашта, шорадашта хра дукха хе я. ТІаьхха, юххара а, хана дагадоаги хІанз гучадаьннад цхьан советски экспедицеш: Атлантике йовзаш йолча тІагІоллачар яш дола кІал а цхьаьнха, геттара кІоаргача гІолла, иштта экваторa йовхаала готтига оаса сиина [illegible] йола цхьа, кхьабакъда на малхбузехьара малхбоалена леста йола. Цунах Ломоносов цІи тиллай. Цу тайпара гамаш йола кІалгІолла йола экваториальни юдь вай Іилмахоша хьайийллай Индийска океане. Цунах советски океанологе Тареева цІи тиллай. БІарчча цхьа сиенна сиена океан кхетабара боккхача доархІаме да геттара кІалгІолла йола. Гвиано-Антильски аьна цІи тилла иза бола хи юкъ гучаяккхар а.

Советски специалисташа а дакъа лоацаш экспедицие вахана «Гломар Челленджер» яхача америкиски кема тІа латтача бурув деттача установко форси кІалхара хьалдаьккхад [illegible] хана — 160 миллион шу чара йоаца (океанa шай кхо миллиарда гаргга шу да) латтга. Бердашта гаргагІа ма хуа йоаза бул хиннача породаш хь кІалхагІа хулааш чиннай. Иштта хьагучадаьккхад, юккъерча океанически доакъ районе планета чекашкара цхо «къонь си», къьовара Іовкъаш дІа-юха елаш, уж континентешта кІал тейеш жанта вещество йоагІаш хилар. Цу факто геологашта уйлаш е баьхьав хуьлийт. ХІанзарча теорешка хІана а дукха я ца кхетеш йола моттигаш.

Сел дукха хе а йоацаш советски Іилман кемий группо цхьана эксперимент еш Атлантически океана юккъера хьагучадаьккхад геттара кІоаргача Іалавните чІоагІа хьувзаделл доле хий Тохкамаш деча хана пайда яйшаб жІарга хьалсерча «белазиа» шераа 300 километр а йолаш йола «антенах». ЖІарга шин «белаш» тІа адар бухагара кІечІоагІьдаь белгалонаш. ХІара белгалой тоаса бІоаххара дукхача горизонташка оттайша хил цхьан сухаан лостам, хи шера температура а дарла а йостам хина приборашта. Океане цу вайзай Африкагахьара къулба-малхбузенгахьа даим «из» бола, мух хьеккаш хилар океанологаш лог эйбо бер дукхаза хий оагІоражьа ухаш хилар. ХІаьта малхара ара, из вІалла дьаттеха а иштта кхин хьаналаш приборашта белгаладаь кІалагІа хин йесталлар бІаьш километраш гаьна дІа-юха дар хилар. Цу тІа, дукха ухьалахьеи тІаккха кьучахьеи деттаяш хиннад из. Тхоа тІехьагІа цу тайпара эксперимент йий америкахоша, из къайле йолаш хилар цар а бакъдир.

ХІанз дукхачар хеттар хуьеттадуча цу хин кхалал-теш океана кинетически энерги керттерa запасаш? Мишта хьахуа уж, мича ух, миштa воздействи я цар планета климата? 1976—1977 шерашка цхьана а лелаьйча «Полимода» яхача советско-американски экспериментагара дала а тарау жоп.

Цу экспериментe пайда оаргба кІоаргга океана чура кхи лостамаш таххара керача методах. Цунна ларде уал шоайла вІаша сийша хІама хоацаш американски советски Іилмахошта дьадахагІа [illegible] хинна доархІаме открыте. [illegible]

[illegible] — хІанз де дола а, дукха километраш гьаш хІанзарчеша кхоалдуалa за кІал гІолла таташ лела кхал салаш оар океана чура корадаь хиненна да.

[illegible] лостамаш [illegible] бокъонаш [illegible]

Уж тІехьарча [illegible] «[illegible]» хІана да — [illegible] тарагІеш [illegible] цу сетeнах. Цига бІаьш [illegible] кІоаргача [illegible] тарагІеш. ГІулакха деррига маІан малагІа да аьлча, из да, океана чура хий кхатар бе-бе долча тІоанех латташ хилар. Цхьайола тагІа хи кІалгІолла лела лодка сатийна, двигателаш дІа а йоаль цу тІа аьзза йиш йолаш хул (цу тайпарча тІоанах ковча грунт оал). Цу тІоанa тІа гІолла «аьз» йиш йолаш я тагІа.

1973 шера аьхе «Дмитрий Менделеев» яхача кемана Индийски океане чухьара тагІеш Іомаеш дар тхо. Гучаяьлар, уж деггана а йолаш, геттара боарамагІа лелаш тагІеш хилар. [illegible] кІалгІолларчар йоахадачул дикиа [illegible]гІа куа: итташ минуташкара цхьа дукххача сахьташка кхоачаш хувлалу иа.

Хи кІалгІолла лелача аппаратешта новкъа йолий-теш уж тагІеш? Гучох, новкъа я. ХІана хетар да, хи кІалгІолла лела «Трешер» яха америкасхьа атомни лодка хІалак хилар уж бахьан долаш хинйад цхьа. Чухьара тагІа [illegible] цу горизонте, малйрр[illegible] къьастта хила йиш [illegible]. Цу горизонте гІолла лелаш йола хи кІалгІоллага лела лодка хадьаьа цу кхатарца нийсаь ла. ХІаьта чухьарча тагІеша тахашийкана тайпара кхатарe нийсса йола еттайт тІехенга. Цунухьа чухьарча тагІей зона нийсденнача тІехьагІа. «Трешер» эшанажа доахара лиа, кортаьш карара а дийаха, чудахь гаргар хиннаь.

Океана чура турбулентростей, кий вІорденна дехьа-сехьа дуваш хувцадьлара, кхычу хиннийча моттара бахьан хила тарау чухьарча тагІеех. Цу тайпара хІанз тхсай хурдь духтІадовла гІерт тхо уж тагІеш хьеш долча бахьанашта, уж хьовргйола ха малагІа е ха гІерт тхо. Шоана ма гарра, из а иштта океанически лабиринта майIавгех цаl я, хІаьта, вагахьа саиmа из Іома ца кхуя тІехьагІа хаьа хургда караберзабе лоарцта океан мутІахь берзабе.

XX-ча бІаьшерашах юхелоса; иа тхьа ахнь шера Дуьнен океан караберзабара хьакхьехь. Хетаргахь, укх тайпара аьа метаргда: бух ахай атомни [illegible] хІаьта иштта дукха промышленни предприятеша, белггала аьлча, океана чурча минеральни ресурсаш пайда [illegible]. Цу гІулакх къовстаний [illegible] йоала йІовхаш йараара проблема, чІоагІа лоархІа [illegible] боарам, кхьаь гІулакхашта мукъаньхай дьаттан тІера боккхий участкаш.

Океанашкеи [illegible] хьайий аьхача хІамай [illegible]гІара [illegible] гІайнаша «[illegible]» дукхи фоулкташ долле алегІеш «Бежа [illegible]» — Іомаль дельфинаш.

Форда транспорт кІоаргга чуяхай ДІахуа энерги кІеззаг еннай цуш: Іочуха кІоаргалеваш хувца а хувцаш, ер хІаьгІолла лелача кемаша шоай ледама лостамаш хувп.

Лоацца аьлча океан — вай йоккха догдоахилга я.

(АПН).

Хьайбаш леладерий толамаши кхоачамбоацараши

СОАХКА хьайбаш лела-дераша баьча баьта шераш эгӀ урх хиннав.

Пачхьалкхенга дуах доа-шара кӀадахеча шера план — 105 процент, шура доахара — 102 процент, фуаш туаш — 101 процент кхоачашдир кол-хозашеи совхозашеи. Дика де-баьхь хьайбаш, кое тӀара оалхазараш.

Хьайбаш лебарца пхьане лакхъенай пар продуктив-ность а. Иштта, йӀсхагӀча пя-тилетка кхоалагӀча шерашка никъйнча 35 килограмм дукхи-гӀа хилар хӀара кхоабеча Ӏат-тагара ийхко шура, цӀаьта хӀара бежана тӀахкетийта дуах — 53 килограмм, хьа-хийца — 11 килограмм, уста-гӀаи — 1 килограмм дукхагӀа хилар.

Толамаш чакхдаьккхар дӀа-даха шу Ачхой-Мартановски, Шалински, Урус-Мартановски, Малгобекски, Нажай-Юртовски районашкарча фермий къахье-гамхоша.

Иштта, Шалински района колхозий совхозий хьайбаш лелхадераша 15 ноябре кхоа-чашйир пачхьалкхенга дуах, шура, фуаш доахава дӀалакхча шера плап. ХӀара кхоабеча Ӏаттагара яьккха шура 89 ки-лограмм дукхагӀа хилар 1973 шера яьккха хаьннчул.

Республика колхозаштеи сов-хозаштеи юкъе къаьстта дика толам баьккхар Наурски райо-на «Красное Знамя», Шелков-ской района «Коминтерн», Сун-женски района Шоча - Эскара цӀерагӀча, Шалински района Ленина, XX партсъезда цӀе-рагӀча колхозий, «Технический», «Лермонтовский», «40 лет Ок-тября» яхача совхозий хьай-баш лелхадераша.

КӀезига бац 1974 шу дика чакхдаьккха хьайбаш лела-дераш. Царех я Сунженски района Кирова цӀерагӀча кол-хоза доярка Рыбалко Мария. ХӀара кхоабеча Ӏаттагара 4000 килограмм шура ийхка дехкар тӀайдадар цо соахка. Цо денна дош кхоачашдир 4414 килограмм шура яьккхар хӀара Ӏаттагара.

3800 килограмм совгӀа шура яьккхар хӀара кхоабеча Ӏатта-гара шу колхоза доярка Кали-матова ПаьтӀимата, хӀаьта «40 лет Октября» совхозерча дояркаша З. Даурбековас, На-урски района Ленина цӀерагӀча колхозерча А. Дадаевас, «Ер-моловский» совхозерча Я. Ка-дыровас, Урус-Мартановски района Мичурина цӀерагӀча совхозерча Адуева Ӏаламата 3800 килограмм совгӀа шура яьккхар хӀара Ӏаттагара.

Жа лелаеча 12 бригада бӀа-ьчийна тӀехьа 135 Ӏахар кхе-бир. ХӀаьта Сунженски района Шоча Эскара цӀерагӀча кол-хозерча С. Шейхоева, Наурски района Ленина цӀерагӀча кол-хозерча Э. Хамидова, Малго-бекски района «Минеральный» совхозерча Г. Зицкова бригадашка хӀара бӀаь жийна тӀехьа юкъера лаьрхӀача 150 — 152 Ӏахар кхебир.

Толамца къахьийгар кӀада-хеча шера Ӏаьсий лелхадераша Шелковской района «Комин-терн» колхозерча Е. Ивановас, «Лермонтовский» совхозерча А. Арсановас, беза Ӏуша Сун-женски района Шоча Эскара цӀерагӀча колхозерча М. Тере-хина, малгобекски «Ахкин-юртский» совхозерча У. Ал-бакова, М. Тамбиева, хьакхаро лелаераша Малгобекски райо-на «Кавказ» колхозерча В. Ко-невцовас, Грозненски района Ленина цӀерагӀча колхозерча М. Чугуевас, кхо тӀара оалха-зараш лелаераша староюр-товски фабрикерча Д. Дудае-вас, «Ермоловский» совхозерча Х. Ахмадовас, кхычар. Царех дукхагӀчар тӀахале кхоачашъ-яй йӀсхагӀча пятилетка пла-наш. Цхьацхьайолча колхозий, совхозий дакагӀболча къахье-гамхой толамаша хьахьокха дӀахо доалача хана хьайбий боахам легӀабоалабара респуб-лика доккхий торонаш йолга.

Цуяца цхьана цхьайолча боахамаша хьайбий продукци лацамъаккха йиш хулийтача торонех кӀезига пайда эц. Из бахьан долаш дукха колхоза-ша совхозаши а республика хьайбий продукци яккхара а пачхьалкхенга йоахкара а плана, хьалхашка латта декхараш шерагара шерага кхоачаш на деш.

Царех я «Назрановский», «Экажевский», «Горец», «Го-рячеисточненский» совхозаш, Сунженски района XX парт-съезда, XIX партсъезда, Киро-ва цӀерагӀйола, «Путь к ком-мунизму», «Победа» яхе, Грозненски района 1 Мая, Ле-нина цӀерагӀйола, Шелковской района Ленина цӀерагӀйола, «Червленский», «Красный па-харь» яха колхозаш.

Цхьадолча боахамий кул-галхой, специалисташ шоай тӀехьабиссара бехк хоттамо хьалашта тӀабилла гӀерташ хул. Боахамаш тӀехьадусарг-дацар нагахьа санна цар кул-галхоша, зооветспециалисташ фермашка болх бечарна къахьегам вӀаштӀехьабаккхара йоагӀа йоаккхо йоре, шоай декхараш дерригӀа кхоачашдо-ре, хьадеъол дог хьаьре.

ХӀанз а дукхагӀйолча фер-машка дика дац санитарни хьал. Из бахьан долаш шоа-ласта вахотам хул, доа, Ӏаьха-ре дус хьайбаш.

Иштта, фермашка санитарно-ветеринарни болхбенаш дерригӀа кхоачаш на арах 40 процент доахаш Ӏаьхара дисар кӀадахе-ча шера Сунженски района. Цу района «Ильича» кол-хозерча Ӏаьхар фуаш тӀехьа 32 Ӏаьхар хара хассарнар, хӀаьта XIX партсъезда цӀерагӀ-ча колхоза — 40, «Восход» яха колхоза — 49, Орджо-никидзе, Кирова цӀерагӀча, «Гӏайрат» яха колхозашка юкъера лаьрхӀача 60—65 ара кхедавар. ДикагӀа даи гӀу-лакхаш Урус-Мартановски, Назрановски районий фермашка а.

Зооветеринарни болхлой керттерча декхарех ца — хьайбий фу толхар. ЙоӀа фу долча хьайбашкара дукха про-дукци йоаккхалургьац. ХӀаьта вайна эш 3500—4000 килограмм. Маа кӀезигагӀа йоацаш шура лу доацаш, иштта дукха про-дукци лу кхыдола хьайбаш. Цу тайпара хьайбаш хьалахедар дийна даргдоаца, бехктокхаме гӀулакх да. Из кхоачашдара шоай дерриге хьалаш, торонаш оарцагӀъаха эза зооветеринар-ий болхлоша. ХӀанз вьча, хӀана санна дӀахо болх бе йиш ец, хьайбий фу тоа на дича цар дуаш йола продукци ал-сам аккха торо хургьац.

1974 шера 18 апреле КПСС обкома бюрос, республика Ми-нистрий Совето баьча социалга хьежжа дӀахо йодача хана хьайбаш лелладенга промыш-ленни лардо тӀа дакхкарв лаьрхӀа программа оттаяь. Цу программо кердаь бехкто-кхаме декхараш оттаду зоовет-специалистийта хьалхашка. ДукхагӀа шура лу доахаш хьакхъовсталарча цхьона меха-нически хьисапе литта йиш йола доахаш а держе леза.

Хьайбаш леладенга промыш-ленни лерда тӀа даккхар — фермий кхоаце я. ХӀаьта дуккха лард тахан йолла еяш я. Цу-дукха хьайбий фу толхара, механически хьисапе летта йиш йола доахаш дакъхоастадара гӀулакх тахан дӀадоладе леза.

Хьайбаш уж гетташ дакъа фуа хале я, лерттӀа кхоабаш ца хилча цар дукха продукци лургдацарех сагусда деза ец. Цудухьа доакъар Ӏалаш-дара къаьстта терахьа тӀеба-хийта беза.

ДӀадаха шу чакхдоалаш 8800 гектар культурни дакъагӀ-лаш яр республика колхозаш-неи совхозашнеи. Укх шера яхм а шедъерга уж. Цуяца цхьана, тӀехьарча шин-кхаь шера юкъедоладаьа баьший витаминни хьоар доахкенга, искусственно йол, ца доакъадал-та, йоаза рашнан йола грану-леш чийтелта. Дика Ӏоне-хий евнаж кийтъяра технологи. Укх тӀехьарча хана комсий-тенарий промышленни оттаде декх, хьоашӀий томарех дацао доахахьига вӀаштӀехьдаьккхад.

Уж гӀулакхаш толамца чакх-дахара кӀара ферме доакъара дешаш хьоа еза. Фермашка кер-да хьеча пӀехашка керда обо-рудовани оттае тьажа деза.

Тахан ферма болхлошта къалхашка даттача керттерча декхарех фа хьайбаш дика Ӏалара дахар да. Из гӀулакх кхоачашдарга хьежжа кургьа йих шера дӀахо йодача хана хьайбашкара йоаккхаргӀйола продукци.

Хьайбаш лелладерий болх хьалаш вӀаштӀехьадахара, цар къахьегамхара моральни ма-териальни безам совбаккхара къаьстта терахь тӀебахийта бе-за колхозий совхозий кул-галхоша, специалисташа.

Хьайбий продукцега дӀадо-дар доахкара кӀара дийнахьа йоакхо е еза. ПланагӀа довгӀа доакъар Ӏаламанзь дукха боахамаш да республика. Цу-дукхьа мелогга кхом бе беза доакъара.

ХӀанз даса доакъав юкъ лаьрхӀа а лаьрхӀа долчунга хьежжа рашкон я оттавь оза а озаш теле деза хьайбаш.

БӀаьста тӀакховчаш гӀоллу хьайбаш, царех дукхагӀдараш дахка а доалаш. Цу даха дукхагӀа доакъар деза.

Из кхета я деш, март бетта чу кхабеча яьсагӀйола доакъар лата деза.

Йоаьйлла оттар бахьан долаш дӀадахача шера сентябрь, ок-тябрь беттанаш даьгӀенашка кхоачамбоаллии жа доазале йиш хиланзар Наурски, Шел-ковски районашка. Цудухьа дукхагӀйолча колхозий совхо-зий жа чоагӀа гӀелденнад. ХӀанзчча тӀехьагӀа лерттӀа ца лаьвбача хьу а кӀаьдусаьрга уж, эсала хургаш цар Ӏодаь Ӏоахарий.

Цудухьа цу районий боаха-мий кулгалхой хӀинц цу гӀу-лакхан оарцагӀбола беза.

Бехктохкаме декхараш латт йӀсхагӀча пятилетка укх тӀаь-хьарча шера республика хьай-баш лелладераша хьалхашка.

КПСС ЦК кайтегата, советски халкъага даьча КхайкӀарала, хӀаьта иштта лаьттанарех хьайбашкарех йоала продукташ 1975 шера дукхагӀа яхара кийчъяра, йӀсхагӀа пятилетка толаме чакхъяккхар дукхаго-та боахамаш болхлоша лелаеча Ерригсоюзни социалистически хьале, хьакъехьа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баьча социалистически хьале йоа а душ, КПСС XXIV съезда юрта боахама къахьегамхоашта хьалхашка от-таде декхараш толамца кхоа-чашхара кхы а шерагӀа социа-листически чоь йоаржбе еза республика хьайбаш лелладера-ша.

Хьайбашкара продукци ду-кхагӀа, дикагӀа, кӀезигагӀа хӀама кӀалодаш — цу декхаре гӀа болх бе беза хӀаране.

З. БАКАЕВ,

Нохч-ГӀалгӀай республика юрта боахама министерст-ва карторе консультант.

Дукха тайп-тайпара мерза даараш арахец грозненски кон-дитерски фабрика коллективо. Вай республика Ӏалашъаь да Ӏеш лоадахарча вежарашка йолча республикашка а дӀа-ухийт цу предприятега шоай продукци.

Арахеча даараш дукхагӀа хилийтара совгӀа, уж махулла чам болашагӀа, дикагӀа хилий-тара даим терко ю фабрика болхлоша, [illegible].

Цу дизкъе укх шера укхаза де лерхӀараш дукха да: тайп-тайпарча мероприятеи бӀарча план я кхоачашъе оттаьъ.

Шин-кхо шу да беза цха рашъя болаш дӀанйаьь продук-ци — зефир арахецаш йола цеха дӀанъяйла. Реконструкци е дагадьа сонабаьбар цу цеха болх. Укх шера хьалхарча квартале лийгаоа деррига бол-хаш чакхдаха лерхӀ. Дика ре-монт а де керда оборудо-вание Ӏалашъяь хургья. Хьал-ха кулг-чаро деш хинача ахьаздоолча балхашта меха-низаци ергӀолаш я.

Иштта хьалха кулг-чаро ер хинна глазировка яра глази-ровальни автомат хургья.

Мерзача даарий чам тоабара

Из автомат зефир йоахецача цеха болха юкъейоалларо деш дола балхаш аттача дахара совгӀа, кхинахьа болх бе йиш йолаш массех болхло мукъа-доакхийтаргва.

Укх шера вӀашагӀ а ела байна оӀйейоалае лерхӀ конфе-таш тедаш йола ШРГ яхен конфеташта йоахаташ тӀакьер-чоргдола ЭКЦА яхен кхоза автоматаш.

Йокхе лоатӀеш болаш ал техникаца гӀулакх долаш бол-ча болхлой квалификаци лакха хилар, продукци дикагӀа ха-лийта эшна чӀоагӀа доьа хи-лар.

Кондитерски фабрикана болхлой кийчбу № 12 йолча профессионально - технически училище. Цхьабакъда, училище йистевьккхачул тӀехьагӀа а дукха дар Ӏомаде дезаш хул производстве шоай болх кӀийби-лабеш бола болхлой.

Укхаза къонача производст-венникашта новкъостала бо-гӀа дукхахча шерашка укхаза болх баь йоакха опыт Ӏоаь бола производства ветеранаш.

Царех ба тхьаь шера сов-гӀа укхаза болх беш бола Усейко Мария, Шакина Варвара, Громова Людмила, Марты-ненко Валентина, иштта кхы-бараш.

ДикагӀйола балха опыт дӀа-хьа ялара, производство йоазийтара чӀоагӀа новкъостал ду коммунистически школаш-ка, «Экономически зиеней лардаш» яхача школе дешаш хилара. Къаьстта дика вӀаш-тӀехьадаьккхад укхаза эконо-мически дешар. ШоллагӀча ше-ра дешаш йолча группане кул-галдеш я фабрика керттера инженер В. А. Кравенко.

Арахецача ерригача продук-це дикал кӀаьра совгӀа, шин тайпа продукци дикал Знак хилийтара кийчъе лаьрхӀад предприятега коллективо. Уж я дӀададахачa шера Москве ер-ригсоюзни выставке дӀахьокха яхийта хинна конфеташ «Птичье молоко», «Ромашка».

Фабрика коллективо укх ше-ра доккхий социалистически декхараш тӀаийнад.

Шера планал совгӀа 6 тонн кондитерски изделеш арахе-па, планал совгӀа 18 эзар сома мехьа кийча продукци яьхал яккха, планал совгӀа пач-хьалкхенна 1 миллион сом пайда бе лерхӀ кондитераша. Къахьегама оасарле планагӀа езачул 0,5 процент дукхагӀа лакхъе, продукцега дӀабода мах планагӀа лохбе безачул 0,1 процент лохбе, ххаь тай-пара кийча продукци арахеце йолие, хӀаьта шера план 25 декабре кхоачашъе лерхӀ.

ДӀадахача шера а санна уж социалистически декхараш шоашта толамца кхоачашду-лургда аьна хеташ ба фаб-рика къахьегамхой. Цу гӀу-лакха ерригa торонаш йолаш я. Царех бииза пайда укхаза шерра социалистически хьа-ьлржай коллективо. Яхье хьа-наре дакъа доал предприятега комсомольцаша. Укх шера 6 мае шоаш къахьийга даьккхар СийлахьЙоккха Котало яь-кка 30 шу дизаргa хетадь ма-шара фонде хьожадь лаьрхӀад фабрика комсомольцаша а на-гираоша а.

Л. АУШЕВА.

Митта кийчлу бӀаьстанга

ТРАКТОРАШ МУГӀАРЕХ ДӀАУВТТ

«Шалинский» совхоза цент-ральни усадьберча механически мастерске Ӏукрийна деза сар-ралда на социал моторий, ста-ноший, еттача жӀовний гӀар-та-та доала.

Йоакха ец а, барттайна ин-тернациональни коллектив я механически мастерске къахье-гар. Эшшача хьда вӀаша гӀо дош, на ховр ӀӀаваьлаш, болх берах вӀаштӀехьдоала цуя шой-на [illegible] лоархӀае.

1974 шера йиъагӀча кварта-лен укх шера хьалхарча квар-тален планагӀа 40 трактор тоае езаш бар цига. Тахкарча ден-га тоабай 38 трактор. Укх ди-доала ихар санна кийча хур-йолаш я кхы а 2 трактор.

— Уж йоваш, 12 трактор латт тхо доала къачуйоалаль,— йоах мастерске заведующе гӀончас, къахьегама ветерана, коммуниста Дорофеев Яков Ивановича, — ХӀана тхоай бер-рига цо тӀабакийтаб оала си-кагӀа а дикагӀа а уж машинаш тоаць яхара. Бокъьаддаф ами-че, ламасной оацадлаш ца тохьа-рах хаопиш-м кийчлу, вӀаьта а тхоай иназа къьаьа, хранне оатхалаш тоаир бальаа долой графикал хьалхе, дохтагӀа тхо техника тоаира гӀоврехъ.

ЙӀсхагӀа пятилетка чакх-йоалача шера йоккха дега гӀоале дийнай механически ма-стерске коллектива. Цунна ер-хай «Коммунистически къахье-гама коллектива» яха цӀийлола цӀи. Цудухьа кхы а доккхар дӀ-денна къахьа мастерске бол-лоша а карпа цхьана ремонта-тӀа болхлача механизатора-ша а.

Шоай дийнахьара балха нор-маш 130—140 процент кхоа-чашдо токараша Федоров Юре, Эльмурзиева Ходшата, моториста Посухов Владимир Максимовича, топливни аппа-ратура тоаеча слесара комму-ниста Колосов Василий Михай-ловича, слесарь-инструменталь-щика Мальсагов Абубакара.

Техникана ремонт еча хьала-ре дакъа доалаш ба звеноша-ра механизатораш а.

— Со Шахбиев Сурхое кул-[illegible] во член ва, — яхаш душ трак-ториста Албаев Тенис. — Тех-ника шой хамнаьа тоайра оар-цагӀадараа вӀаштӀехьаьйнад тха цхьоалегӀча бригада меха-низаторий ерриге трактораш кийчое мугӀара дӀаоттае. ХӀанз кхыче бригадерча механизато-[illegible] трактораш сихагӀа тоага кийчъяра.

КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь-ча КхайкӀарала гӀулакхеца оаш дала лаьрхӀача «Шалинский» совхоза механически мастерске болхлошеи механизаторашеи доа дийнда 23 февраль кьетӀа-хлачалйиъа арйста юртбоахама техникачега дӀайоалара кийча хилийта.

Р. МАЛЬСАГОВ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) слесарь - инструмен-тальщик Мальсагов Абубакари слесарь коммунист Колосов Ва-силий Михайловича топливни аппаратура тоаш бе.

Н. ПЛИЕВА сурт.

Болх беш я кхаш хьаьнду звено

«Лоа ула кхашка. Бакъда, кхаш леладерий дукха да де дезараш. Сихбенна техника тоаеш, кхашка шиндаьлиия кхо хулаш бе уж. Хьо вайна дӀайохийташ бош «Алханчурт-ский» совхоза кхаш леладераш а. Лаьтта хьаьндара лоархӀаш боккха хилар дика кхетадеш ба уж. Цу гӀулакха лаьрхӀа механизированни звено вӀаша-гӀьеллай отделене. Йоакха йолаш 1 экскаватора 3 ше ле-ла шасси я звеной доалахьа.

Укхаза болх беш ба балха йоакха опыт йола механизато-раш. Масала, Костоев Исраил, Цечоев Ӏабдул-Межит тракто-раш тӀа болх беш бола 12—15 шу да. Иштта цу звенощарча ме-ханизатора Полянкоева Исраи-ла кхашка болх бу 20 шу гарга ха я. Хьанад 20—25 шера латт кхеташ хьаьнарагӀа. Шоай дӀамагӀйола вежарашта а ме-ханизаторий болх дукха беза-балийтаб цо. Цул вежарех 5 механизатора болх беш ба шоаш бахача Даби-Юрта.

Шоай звеной членашта, иш-та боахама кхыча механизато-рашта шийгара масал гойташ ва Хьамид. ХӀара денна шин-даьлла кхо кхашка дӀаккхаьа-ра нормаш 150—160 процент кхоачашдеш ва. Шоай йоакха-гӀйолча новкъостал къахьегама тӀехьа биса безам болаш бац звено членаш а. Планах 12 тонн мара хала на безача дийнахьа 17—18 тонн дӀакху цар кхашка шиндаьлина кхо.

ГӀулакхашцара къастам дац механизаторий доа. Сабелгало аьчча денз бийса тӀеша кхала-на болх беш хул «СШ-75» тракторий мото[illegible].

И. ДАСКИЕВ.

КЪАРАКЪАХ ЗУЛАМ ДОАЛ

Шерашкара шерга толлуш, ховлуш латт советски наькъа ле-хар, лакхлу цар дешара кхета-рах културни боараш, цунга хьежжа эзал долашагӀен гӀу-лакхашен хул уж.

Иштта наха юкъе тарлург-йоа дӀаиххача шерага даха юкъедиса зене-зуламе гӀула-кхаш доакха, къаьстта а малар меранеша, цунна тӀехьабаьаш деза ена. Цудухьа вай массане декхар да малар мелача наха-на лара къовсам лоаттабар.

Дайна варгахоаш сиклара доакхо ле ду малар мелача на-ха шоай унахцеяне а, шоай дезала а, хӀаьта иштта ерригага обществана а. Цхьа-зале, малар мелача наьха кхетам тӀаьх, шоалагӀа-дале, моллагӀа зулам а царгара дала тарлу, кхоалагӀа-дале, ламоаш а хул уж. ХӀаьта мел боккха бохами халахетари лу цар цӀагӀарна дезала — нанашта, цетаьшта, къаьстта а бераш та.

Масала а хӀтар-тохар, гӀар-тата шаьц мел доал сиг кӀа-гӀа болча дезале. МалагӀа дика цӀема, эзел е гӀулакх дьаӀо-маьерла бераш а тайпара да-наьа чуьхьувоча цӀагӀа? Во-лар маро кхы цхьаькха а пей-дане хӀама дац цар цу дахьара-нъынагара дьоӀомане.

Даьча тохкамаша хьахье-кхаш, кхолетерча Ӏхенза бол-цар) даьча зуламех 80 процент дараш малар бахьан долаш цар даь хилар, царех вонагӀа ба-раш шоай 13—14 шу даьча доаз малар мелз болабенна хи-лар. Цу гӀулакха эгара хьа-ла бехке ба цхьаьнца бахьенех— дуьний баьхача, хьыметтел премиальни ахча яйнача, е мол-лагӀа че яьча шоай бераш та цхьагӀар е къарахь мелаеш, цунца уж хьекхашта боака лай-волакх.

Малар кест-кеста [illegible] бот нона. Даьча тохкамашта чаша маларро, цхьана бала на лоаш дӀа-хьа къаьстача дала-лех 40 процент бераш духхьал цу къаракъа бехкагӀа хьаь-стаб. 80 процент бераш бераш-та алиментащ телаш бе дуа-нал вӀ къарахь бахьан долаш. Цу малара бехкаш нах балха тӀехьа буьл, телхаю къахьегама дисциплина, аварех ю, лоавбу, хьыметтел нах беш а мотти-гаш нийслу. Маларо обществе-на хьахелханара шоай безам-хетам на бовзача вониях саг, зу-ламга вут из.

Малар меларашна лоаттабу къовсам толаме чакхбаккха-лургбац, нагахьа санна оаласа-гара цун хир хоададелргдола гӀулакхаш чекх ца доахе, цу маларое безам хилара бахьа-наш гуча на доахе, из сатальн зулам дӀа-хьа даржартая-на хьалаш вӀаштӀехьа на доа-хе.

Из декхар кхоачашдара тӀа-берзабаь бар КПСС ЦК-си СССР Министрий Советон 1972 шера 16 мае баь социана «Ма-лар меларештея алкоголизма-нея дуккьала лоаттабу къовсам чӀоагӀбара де лазарий дакхъе-кьа» 1972 шера 19 мае арадаьа-на РСФСР Лакхехьарча Сове-та Президиума Указе. Цар тӀа белгалдаьа партийни, советски, боахама, общественни органи-зацеша а, хӀаьта иштта зула-маша къовсам лоаттабе беза-ча органаша а шоай балха тӀа чакхдаха деза дальда гӀулакхе-ши керттера достемаш.

Цу указашкара къахле а делаьаш, дукхача районашка кийч а даь чакхдоахеш да ме-лар меларештея алкоголизма-нея дуккьала лоаттабу къовсам чӀоагӀбара, къахьегамхошта кхетам беларех цар культурно салоӀалга вӀаштӀехьаьккхарех болх дикагӀа тоабара эза гӀу-лакхаш. Районни Советий ис-полкомаш вӀашагӀъеххай цу гӀулакха лаьрхӀа йола комис-сеш. Цар белггала болх баьб на доагӀача моттигашка чхьа-гӀара къаракъа дӀадоалаш.

Малар меларашка лоаттабу къовсам гӀа на лу цай лакха-гӀа хул къахьегача коллектива. Маларца, е кхыча хӀаманца шийгара гӀалат на далийта гӀерт хӀараввар. Цу тайпарча коллективе гоама ва малар ме-лар. Иштта хьал оттарах дика беркат доал. Масала, «Электро-прибор» яха завод, «Грознеф-техимзаводы» объединене производственно - товарни кон-тора, хладокомбинат, Урус-Мартановски района «Красно-армейский» совхоз салиа йолча йоккхийча коллективашка кхы-чахьарчул массехказа кӀезига-гӀа ба общественни порядок къахьегама дисциплина телха-ераш. Укхаза цхьаккха зулам дисаш коллективе на дуцаш, из даьчуьна бехк ца беш, е бех-ке вар дикача хӀаманна юкъе-ра на йолккхаш. Иштта, маса-ла, зулам дайр тӀехьбоийка квартира ялара, преми лаь. Учете лоаттабу гӀулакхаша-смалца боала болхлойи гӀу-лакхера нахи.

Цхьабакъда цу даикъе цхьацха гӀулакхаш карагӀдайна дар аьнад мадбалийта йиш дац вай малара тӀакхувараш лоатта-бу къовсам. Кховчам ба, 90 процент нагий кулитанал, 40 процент зуламаш, 60 процент прогулаш елга малара бехках хул, аьнча.

Дукхача вай предприятеш-ка, колхозашка, совхозашка хӀанз а вӀаштӀехьалакхадац малар меларашна балха тӀехьа-бусараш гоама хургбола, цар-ца малар хургбола хьал. Иштта, масала, «Трансмаш» яхача заводе цхьаккха а бехк на беш битаб медицински вы-трезвителе хинна болхлой Ге-диев, Хасбулатов, Бородин, Еремеев, кхыбараш. Цу тайпа-ра, общественни порядок телха-ерех ахаш бараш бевзах кӀал-харбаьлнаб.

Гудермесски медицински ин-струменташ еча заводера 40 совгӀа болхлой гӀулакхера са-ги вытрезвителе хинна, мас-сехк саго зулам даьд малар мелла волаш. Масала, слесарь Ложников даим малар мелла а волаш харцахьа лийнна цӀагӀа. Цхьабакъда, е за-вода кулгалхоша а, е общест-венни организацеша а цхьаккха а хӀама хилар на соцавор. ХӀаьта шийна на та ритача Ложников доакха зулам даьд—шой сесаг йийнай цо.

Малар меларашца балха тӀехьабуаларашца боагӀача тайпара къовсам лоаттабац Старопромысловски кирпичаш еча заводе, «Терский», «Горец» яхача совхозашка, опытно - экспериментальни за-воде. Наурски районерча ПМК-4, «СевКавнефтегазстрой» объединене механизаце управ-лене, кхыча организацешка.

ХӀаьта цхьайолча моттигаш-ка шоашта на та лел малар меларашна балха тӀехьабуале Ӏемараши. Масала, механизаце Управлене (кхы дукхача транспортни предприятешка санна) бехк на беш буса малар мелла а болаш госавтоинспекце соцабаь водителаш. Праваш дӀаяьха йоллаше а хьалха сан-на шийла болх беш ва автокра-нерист Кожевников, автокра-нерщик Исаев, кхыбараш. Удо-стоверенеш дӀа на яьш шоай лоӀамах дӀабаьлча санна бал-хара дӀабаьхаб шофераш Маго-медов, Золин, Цечоев, Яхьяев, кхыбараш. Вай вуцарех цхьаккхе а ваь малар маларех бехк баь. ХӀаьта боккъо йолаш ма йиш малар меннарашкара удостоверенеш кхаьвхел балха хьа ца бахкарах царна бехк бен.

Малар меларашна лоаттабу къовсам даьгӀбалийтаб коллек-тивай новкъостий судаша а. Нагахьа мара луцаш цар вы-трезвителе хиннача, общественни порядок къахьегама дисцип-лина ерахьа телхадеш, хьалагӀа-ла безам болаш ба ц цар дукхагӀа цхьаьнна кхайаь лоацаш. Мадаре, опытно-экспериментальни заводе, Старогрознен-ски АТК-ан 1974 шера цхьакха материал дӀачуеннацы новкъостий судашка, хӀаьта механизаце Управлене цӀӀ ма-ра. ХӀаьта дукхха а моттигаш ма хиннайоӀ цу предприятеш-ка малар мелла болча боахло-шеи гӀулакхерча нахеи социа-листически общежите боръоаш телхаеш.

Республика цхьайолча юр-ташка хӀанз а нийсалу самогон деш моттигаш. Из деча нахана мабоаггӀара къовсам лоаттабац милице органаша а юртий Со-веташа а. Цхьайолча тикашкеи буфеташкеи корта боахабу ма-ларш доаха кхуаш боагӀараш-ке а мелна кеп этта бараш а.

ЦӀенхаштта претензеш е йоа-гӀа кагирхой салоӀнага дика вӀаштӀехьдаккха да хоача культурни спортни учреждений кулгалхошка, общественни ор-ганизацешка. ДукхагӀча хана яхьаш тайпара, сакъердам бол-ваш вӀаштӀехьдоаккх цар ка-гирхой салоӀнага. Уж моттигаш лелашеш доле гӀулакхаш дӀа-даха деза цу учреждений ор-ганизацейн кулгалхоша.

ХӀаьта дукхагӀча хана ма-лар ма йолий де хӀама доа-цаш, сакъердам боацаш лелаш, е хьаьша-да вена моттигаш нийсъелча, саг йоагӀаш-йодаш моттиг хилча. Маларца ха-кхаьита боала йиш яц яхьа гӀу-лакх хьа в лаьца хьинаре сьа-хьеташ боахаш ях.

Малар меларашца къовсам лоаттабе йиш хургӀолча тай-пара вӀаштӀехьабаккха беза эр-ригача органий, кулгалхой, об-щественни организацей бала. 1972 шера 31 августе арадаьа-нача РСФСР Лакхехьарча Со-вета Президиума Указо йоттае декхараш тӀадахкад къахьегам-хой депутатий моттигерча Сове-тий исполкомашка лаьрхӀа цу гӀулакха вӀашагӀъяхкача ко-миссешта.

Цхьабакъда дукхача райо-нашка йолча цу комиссеша хӀанз а тӀехьа шерра боаржа-баьбац шоай болх. Малара ерригӀа во дел Наурски, Гудер-месски, Малгобекски районаш-карча комиссей гӀулакхаш. Кхоачашъяьна цар шоаш бел-галдаьь мероприятеш.

ХӀаьта цар хьыварех тайпа дукха дӀаме да. ДикагӀдар цу комиссеша ерригача органа-шеи организацешеи малар ме-ларашца къовсам лоаттабара ве лаьрхӀа гӀулакхаш чулоацача комплексни перспективни пла-наш оттайяча. Уж планаш, хе-тарга кхьа, чӀоагӀйиша бакъахьа яр исполкома заседанешка, кхы е дикагӀа да уж сессешка чӀоагӀъеш хийча. Уж кийчъяраш хоам бе беза депу-таташкеи бахача кхаьгеи.

Нагахьа санна, малар мела-рашца лоаттабу къовсам лар-рагӀа, тӀатӀерттал цӀенхаштта, масале еккъа лоаплаш шой чакхбоаккхе шеко йоацаш ди-ка беркат даргда цунах. Законо шийна тӀадожаду гӀулакх кхоа-чашде-леза хӀаране, малар ме-лараш цар га зоахараш бу-ца беза производственни кол-лективашка, цар бахача мот-тигашка. Бехке бараш дӀог-гӀаш доле тӀаӀаар де а леза.

Цуяца цхьана захаре кийн-кхувла яха йиха салоӀалта вӀаштӀехьдаккхара бола формаш, дикача гӀулакхашта тӀаберзабе бала кагирхой, ма-ка кхетам чура хӀенха оза ма-лерца сакъердалу уйлаш.

Вай массане юкъара декхар да малар мелераш, кулгалаш мелладераш, балха тӀехьабуса-раш, аварех ераш аз дзнийта-ре тӀехьа хьинаре къовсам лоаттабеи цу къовсаме тӀа-тӀа дукхагӀа вах юкъеовзе.

А. МОРОЗОВ,

Нохч-ГӀалгӀай АССР про-курора заместитель.

ВОДИТЕЛАША НОВКЪОСТАЛ ДИР

Мехкадьттех гаьн тахкагра Ӏаьаланта дукха утяжелите-лаш, химически реагенташ, кхыйола материалаш дӀайо-хийт.

Духхьал январь бетта буро-войшка на хьӀдаш болх бей-тара дах эзар тонн утяжели-тель хьадӀлоаш йиаар.

Изааз шоай кизаца дӀадатъа вӀаштӀехьалац «Грознефть» объединене автотранспортни управлене коллектива.

Цудухьа чӀоагӀа вайа хиннa тӀаьйнар Карабулакски УБР коллективо КПСС Нохч-ГӀал-гӀай обкоме «Сельхозтехни-ка» республикански объеди-нени мехкаьтта тохкераштa новкъостал дара бьь соцай.

М. Д. Салаханов корта латта Урус-Мартанера «Сельхозтех-ника» районни объединени 20 январера ден 30 январе кхач-чалца шоай транспортаца Ка-рабулакски буроу тохара бал-хий управлене буровойшка 1000 тонн утяжелитель дӀаяхье езаш яр.

Накаев Темерхан корта лат-таш йола шоферий бригада толамца лоархӀайир цу декха-рах.

Къаьстта дика къахьегаря белгалбаьлар укхаза автома-шиний водителаш Л. Гехаев, С. Амиев, А.-М. Абубакаров, М. Тумтаев, иштта кхыбараш а.

Цу хьу дийнахьа 1500 тонн утяжелитель, 44 тонн кӀир, 50 кубометр жагӀа дӀа-[illegible]ар еар.

Карабулакски буроу тохара балхий управлене мехкаьтта тохараша «Сельхозтехника» Урус-Мартановски районни объединене коллективана хег тӀара баркал оал доккха нов-къостал дарех.

А. БАКАЛЮК.

АТОМО ЮРТА БОАХАМА ГӀУЛАКХ ДУ

Сихха легӀабоагӀаш йола аг-рохими, бьмолгӀаш хьайбанаш лорадара химе, юрта боахама тайп-тайпара доакъош тарлеш хӀана изотопиа техника йоа-лаш. Цо новкъостал ду удоб-ренеси кхыйолча химически средстваеси пайда эцара эф-фективни методаш кийчье.

Юртбоахама объекташта анализ яра радиохимически ядернофизически методаша сурдо лаькъаш тьадела анали-тически техникана.

Къаьстта лоархӀам болаш я ионизирующи излучений Ӏот-хьама дарда тӀа хьахинна ра-диобиологически методаш. Юртбоахама производство юкъейоалаю юртбоахама про-дукци дукхагӀа хувкъеярах чун дакал таоьаа дӀаделехьа фура облучене яра метод. Про-дукци лоаттаяре да дика Ӏаьхье торо дулийт радиаци-онни метода кура обработка йича.

Атомни Ӏилманаи техниканеи карагӀдаьдарг юрта боахама кхье доладаь бола специа-листий кадраш кийчъю К. А. Тимирязева цӀерагӀча Москва-ера юртбоахама академе при-кладной атомни физикаи ра-диохимеи кафедро.

СУРТА ТӀА: аспирантка Т. Хегайн вокхагӀйола инже-нер Е. Голубева дьттьал ра-диохимически анализ еш ба.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПУШКИН АМЕРИКЕ

Дуккха а доккхачу поэт вина 175 шу кхачаре хетаза кху деа «пушкинаски симпозиум» дир Нью-Йоркски университето. ХIара цул а хьалхагIа из тайпа вIашагIкхетар хилар Нью-Йоркерча хантерски колледже а, Массехи кхыча дешара заведенешка юбилейни собранеш чакхъяьлла.

Нью-Йоркски университетера симпозиум хьайийлар Вашингтон кхача майдана юкерча студенческа центра йоккхача аудиторе. Цига баьхкаб США пушкиноведаш. Бехди барий декъа лаца йиш хуругйолаш хьоьхкIа поэттен кIиранн лоьшушка хилар ду. ЧIоагIа хова летар поэт везаращ вал хьаькхьаш.

Къьнагiа вола американски пушкиновед Массачусетски технологически института профессор Роман Якобсон, пушкинсм безама лирках леьца доклад е шкарарна къайийллар симпозиум. Колумбийски университета профессора Уильям Харкнесса дешаны йир [illegible] вIалгь кхача произведенешца. Вассарски колледжерча Ричард Гресса поэта вIамигаца трагедеех дийцар. Элизабет Стенбоки — фермер — француски поэмена Пушкина доттабарча бувзамех дийцар, иштта дIаро я.

Американкашта юкъе Пушкина эттаре тешамегIа вар — Висконсина кхача штатерча университета профессор Томас Шоу. [illegible]

[illegible]

Пушкин, — аьнна [illegible] профессора Шоус, — [illegible] берзигача наьна [illegible].

Г. ГЕРАСИМОВ, АПН соб. корр.

Нью-Йорк.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ШОЗЛАГIА ДУНЕН ЧУ ЯЬННАРАШ

Дирижаблех практически гIуллакхашта юха а пайда эдара проблемана вIаьхха а уйла тIайохийт малхбузеневропейски механ Iнамахошел конструкторашел. «Пуркуа па?» яхача бельгийски журнало деча хоамегIа, «Гудэр» яхача американски «ВДЛ» яхача малхбузенгерманских фирмаша тайп-тайпара мукъан дIа-яха кхехьара хIайяла а пайда эц яха дирижаблах.

Керла дирижаблаш хьанра проекташ уьттиеш ба французски конструкторашка. Масала, астрономически геофизически толхамашта дьаркIача дирижабла проект оттаеш ю Франце аэронавтически толхамий Кьаман управлени. Цу гIулакха хилаша эргIоацача приборел совгIа, радиоли телепередачаштев ретрансляци ешт бохь аппаратура оттаерча дирижабла тIа. Специалисташта хетачох, цу тайпанча массехк дирижабли Iканадукургiа европейски континенте телепередачашта ретрансляци ели, цу гIуллакха спутникашца толлам а [illegible].

Конструкторашта хетачох, 20 километр дакхача белгаллаш моттиге сена латташ хан еза дирижаблаш. Конструкторашта бохь, [illegible] дирижаблаш шу гаргтача хона сигала хила а цул тIехьагIа ремонт яран [illegible] чуякхарба лаьттIоIоассе а йир йолаш я.

Дирижабланшта проекташ уттае болаьенавй «Сотрадир» яха французски компани. ХIа[illegible] 300 тонн мукъ дIабуаргбойна яха дирижабла [illegible]. [illegible] «Африкаэсь [illegible]» тIола турс-тайпанча мукъаш [illegible] кхехьара. Царех хIаранена [illegible] 400 метр гаргга хургие, [illegible] — цаадиита кубически метр, [illegible], массан — сахьата 180 километр. Цу тайпанча дирижабла [illegible] 12 сагах латтина экипажа. Хетачох, дирижаблашне мукъан [illegible] кхаьхьерга болаш [illegible] энергIа хургба [illegible]. Специалисташта уьйла тIайохийт [illegible] конструкторашна [illegible].

Е. МЕЩЕРЯКОВ.

(ТАСС).

ШОАЙ КХУВРЧА ЧУ ЮХА ЧУБАХАРА ЙОЛА БОКЪО

«Юшера а вIашагIкхийттача Къаман Организаце решенеш кхоачашъенна, Израило дIадийна дьаттам мукъадоакхата Iалашдеша, Палестинерча Iарбий халкъа законни хьакъаш, шой къаман кхуврча чу юха чудахара бола бокъо кхоачашъехьа Iалашдена дарган. Из кхы дIахо газна ца доахош де дезаш да, нагахьа санна Гаргарча Малхбоалене чIоагIа машар оттар воашта дезе».

(Л. И. Брежнев, 1974 ш. 11 октябре Кишиневе даь къамаьл).

МАЬЛЖО къахетам боалаш йоагаеча масса оагIорахьара хьекха мукъ доазаеш IамагIча гIонара яьсача ера чьатарий кIай мутIарча да. Из я Ливанерча Бекаа яха атагIара Гаргарча Малхбоалерча дуккхача палестински беженций лагерел цаI. Чьаташа [illegible]

[illegible] меттиге уллача Гаргарча Малхбоален боккхача стратегически лоархIамо, Гаргарча Малхбоалерча дуккхача пачхьалкхений доккхийча нехадьатта рузкъашо империалистически лоамарий тIайоал уккхе. Дуне хьалхара тIом чакхбьааьнчул тIехьагIа британски колонизатораша дIалаьцаяр Палестинен Гаргарча Малхбоалера цхьадоле кхы мехкаша. Уж сихбенна шоашта кот гIортола лаал гIийттар, хIаьта сионистски [illegible] «Бакъа а бекъала доал дез яхача лозунгагIа шоай гIуллакхаш чакх а доахаш, английски империалисташа Iарбий жугIиташтеш жугатий Iарбаштеш дукхьалбоахар. Дунен шолагIа тIом чакхбаларо машара меттел хьалхера Палестине. Кхы дIахо дакъа моттиг ца юеш [illegible] Iербаштеш жугатиштеш юкъара моастагIол. 1922 шера а дешаш [illegible] Лигагера Палестинава доал де [illegible]. Англи [illegible]

[illegible] боаш моттигаш а дIабахаб. Юхабеса Iарбий а дIахо дахабаш хиннаб.

1948—49 шерашка [illegible] арабо-израильски тIом баьлая доаш кхы в 6,7 эзар квадратни километр дIалаьцахьар сионисташа, кхы хьа да еш йисача палестински пачхьалкхения хьожаш дIаяча Iарбий территорех. 1967 шера июньски агресси хиннача тIехьагIа Израило дIалаьцай Iарбий дьаттах кхы а 70 эзар квадратни километр. ГIаьрахоша цхьанкха къахетам боашаш лехахбаьб цигара массаза а баьха нах, цига «кибуц» яха тIема поселенеш а ехкаш. Лехахбаь нах, Iарбий пачхьалкхенашка даьха хоамегIа, цхьа миллионга хоа бIаьь эзарк сагах дукхагIа ба. Цар дегера а кхыметтел Къилбаседен Африкай.

Израильски гIаьрахоша бохь, шоай пачхьалкхе хила бокъо ец палестински Iарбий. 1947 шерарча ООН резолюце дах ца а беш. Палестински беженций шоай кхуврчашка юха чубахара [illegible]

[illegible]

И. КОЧЕШКОВ. (ТАСС).

ТАСС фотохроника.

[illegible]

ПАТРИОТАШ ХЬАЛКХЕБАРА

Укх деношка цa бIаь гаргача саго — Нохч-ГIалгIайчен ДОСААФ районни организацешкараш кхалийнабр офицерий ЦIен активаш дай. Цига чакхъялар ДОСААФ Х-гIа областной отчетно - кордама конференци. Отчетни доклад йир ДОСААФ обкома председатель И. С. Мироненкос. Доаладенна — белгалдаьккхар тIехIарча дана обороша обшества юкъхьаьнарча организацешна тIема - патриотически кхетам белгра бола дикка тоабенна хилар. Гарнизона бIухошара бувзамаш шераьа, Iаьдал а хинна дIаьтталд Советски Эскаре болхарий Деношка уж вокъабахари торжествено чакхдахар. ДуккагIча дааькъе республика ерригача районашка чакхдоах «Зарница» «Орленок» яха тIема - спортивни ловзараш. Цу бIаь эзар совгIча саго накъа даьнар советски халкъа революционни, тIема, къахьегама сийлен моттигашка гIолла воходаш ейа.

ТIема - патриотически кхетам тIелача къаьстта дика бола чакхбоаккх ДОСААФ обкома тIема знанешта пропаганда. Из яра штате йоаначa отдела.

Цуша култакдеш ва отставкера водполковник М. Хромченко. Отдела кертера гIуллакх В. И. Ленина тIема-патриотически тIехьдена, дай Даьхен обороша низ чIоагIбара КПСС XXIV-ча съезда решенешта, массава а Эскаре гIуллакх де дехкарийла хилара долча закона пропаганда ера да. Штате йоаначa отдело хьалхаре бола чакхбоакха Эскаре гIуллакх де тIабийхаьашгеш тIабеха кийчберашоп, юххьанарча тIема кайчон прамьенойн дешарех пункташка доклад чакхбоах, беседаш и.

Дуккха ха йоагаш ДОСААФ организацей социалистически яхьа итогаш йир. Города районашта юкъе хьалхара моттиг Ленински райкомо ДОСААФ-а хьоайир (ДОСААФ РК председатель П. Катьхин), юкъара районашта юкъе дикагIа а дьаха белгалдаьккхар Шалински ДОСААФ РК (председатель Л. Даргаев).

Дика вIашагIйолаьккхаб оборонно - массово тIема-патриотически кхетам балара боах В. И. Ленина цIерагIча Грозненски межкьаьлтий чакIдоаххача заводе (председатель В. Верещагин). ДIадахача шера цига шоберкъа гаргIа лекцин доклади чий.

Сийлахь - боккхача Даьхен тIема доагIалдирошка Грозненски гарнизона бIухошеш барзI сайре чакхъяьккхай, советски халкъа революционни, тIема, къахьегама сийлен моттигашка шу поход чьй. Сагъерзаме чакхдоах Эскаре гIуллакх де болхарин ваклабахар.

ХIаьта а республике кIанз а дика вIашгIатхьбьаьнкха лалабаш кийгархой тIема-технически спорта занятешта юкъеоазара болх. Отчетни хана ерригаш а вий СССР спорта мастери тIъхьа паI мастерала кандидати, 127 хьалхара разряд деллари мара кийчаьяьаш. ХIане а бояза ойла эцаш спортивни материально - технически базах. Лоалача спортивни болраме чакхйоах спортивни яхьеш.

• • •

Цу дийнахьа а ДОСААФ областной комитета президиума кордама организационни пленум хилар. Нохч-ГIалгIай ДОСААФ областной комитета председателахьа юха а И. С. Мироненко хержай.

Г. ЮРХОЕВ.

В. ЕЛИЗАРОВА сур.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГIАНАРА НОМЕР

Каоа а тоаа арельски КПСС Нохч-ГIалгIай обкома [illegible]

[illegible] Нохч-ГIалгIай АССР госплана [illegible]

[illegible] «Перте ресгеш — хьалхе пеннарш» рубрики раздела юкъе я «Нохч-ГIалгIай АССР пятилет». [illegible] «Шезв досоm» рубрика [illegible] статья. «Котамла 30 шу» яхача рубрикан [illegible] «Сийлахь-боккхача Даьхен тIом» [illegible] Советски Союзе [illegible] Нурадилов Ханпаша [illegible]

[illegible] Дуне [illegible] «Сочиналарнашка» [illegible], машара [illegible] яха В. Корнилова статья.

Берашта кхетам лур

(ФИЗКУЛЬТУРА ХЬЕХАРХОЧУН БАЛХА ОПЫТАЦАРА)

Дика кхетадеш да физкультуре дика салоIам хинна ца Iеш паччахьалкхен, бохкочкаме гIуллакх хилар, кхыдолча школьни предметий сенна лоархIам болаш да хиллар.

Аз духхаргIа Карабулакски юкъерча № 1 йолча школе физкультура хьехача цхьа хьехархой хьалхаш — Бердзенишвили Гурами Шалвовичах.

Школе цо бола бу барцIагIа шу да. Из дуккха ха ене а итогаш а мегаргдолаш даьр дуккха да. Берджензанаш урокаш юкъе эттача, уж массааза свкьердане а майоагIа а чакхъял. Шиа ергига говзья, дега йовлла дIалу по церла. Цудуке дика нейда бола урокаш.

[illegible] Сунженски района чемпионаш, шоззо (1968 шерей 1971 шерей) Нохч-ГIалгIайчен чемпионаш а хулаш.

Районни спортивни яьхашка спорте ерригача, тайпех массаза а призовой моттигаш йоах Карабулакски школа къоначa спортсменашa, хIаьта 1974 шера школа пионераша Дубинин Володий цIерагIа хиннача традиционни эстафете республике хьалхара моттиг яьккхар.

Школе хьечуваьча кхетаде хала дац цул чIоагIа «чуендай» уххаза спорт. Доккхал цу уккхае берригача дешархоша школа спортивни толлем. ХIаьта уж боккхьадр аьлча, во а дац. Из атта кхетадерглолаш да спорт-антракага хьежача, цига гуллаьй тохо гаргIа кубок, грамоташ, иштта кхин [illegible]

яхара яьхашка эттара хьайхна дакъа лаьцар цар. Цига дика техника йола доазар гойтар. Районе а республике а шоай хьорчарей котбьалар. ХIаьта Ростовски области Каменски яхача городе хиннача Къилбехьа зональни яхьешке пхелагIа моттиг мара яккханар къонача футболисташа. Цу хана дейа шу лаьцнад, тренировкех дизде доле шу. Цу юкъах лаккхенний говзал, иштта чIоагIбенна кIаьнкаш а.

ДIадахача шера «ТIоарская бурган» яхача клуба приз яккхара хиннача районера, зональни, городской яхьашке коталокаш йоахаш чакхьяьлар къонача футболистий команда. Цул тIехьагIа хилар уж Нальчике хиннача Еррагроссийски яхьешка дакъа лоцаш а.

[illegible]

Гурамэ Шалвовичаша футболах довзара къайленаш Iунаеш тхьа цхь гаьнгга кIаьнкаш. Ша шу кьалха «ТIоарская бурган» яхача клуба совгIа [illegible]

И. ФРОЛОВ.

Карабулакски юкъерча № 1 йолча школа директор, РСФСР заслуженни хьехархо.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ЮРТАЙНКА БАХАЧА ЯЛЬХА ТЕРКАМГIА

Нохч-ГIалгIай АССР потребительски кооперацо ерригача приемни пункташкеса приемни пункташ йоахаш — продовольственни тхьайхно бодаш боахаш кIаийю вай дай месна хьаль консерви балкаш.

ДIАЛЕ ШОАШКА ЙОЛАШ ЙОЛА ПРОДУКЦЕГIА МУКЪА ЯЬННА ШУША БАККАШ, УЖ ЭШАШ Я ПРОМЫШЛЕННОСТА КОНСЕРВНИ ПРОДУКЦИ АРАХЕЦА.

Респотребсоюз.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 февраль

1 ПРОГРАММА

9.00 — Передачай програхма. 9.05 Ворсола телевидени. Iуйрaйнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Воссола телевидени. Друзь СССР-а Пачхьалкхен Академически зIамигача театра «вай везза ва оалхазараш» яха фильм-спектакль. 14.30 — Передачай програхма. 14.35 — «Игорь Винокуров» яха документальни фильма премьера. 14.55 — Ворсола телевидени. Спортах йола беседаш. 14.56 — Лонгфелло. «Гайаватах йола илли». Литературах йола передача. 16.05 — Дай-мехка Iилла. Урал яхача индустре лоаргIам бола район а. 16.35 — Ворсола телевидени. «Догни». 17.05 — [illegible] технически революци а социологи [illegible] 17.20 — [illegible] 30 шу дизар. Гроза Аргуна номер 37-гIа йолча музыкальни школа дешархой цистулеш. 17.45 — Киножурнал. 17.55 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоала», Информационни программа (оьрсий, гIалгIай меттала). 18.15 — [illegible]

[illegible]

РАДИО

11 февраль

[illegible]

ХАОТТАМ

[illegible]

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина урам 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-00; редактора зам. — 3-39-11; белгалдоккха секретаре — 3-34-38; [illegible] культура отделий — 3-41-46; промышленности отдела — 3-42-30; юрта [illegible] отдела — 3-43-30; кехаташ отдела а бухгалтери — 2-30-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-00; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-41-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-43-30; отдела писем и бухгалтерии — 2-30-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 1088.